

Hz. Mehdi ve Mehdeviyet Doktrini

Prof. Dr. Mehdi Hadevi Tahrani

Şia'nın Mehdi-yi Muntazar hakkında görüşü

On ikinci İmam'ın ismi, Hz. Muhammed'in ismiyle aynıdır.¹ On ikinci İmam'ın; Mehdi, Mev'ud, Muntazar (Beklenen),² Sahibu'z-Zaman, Bakiyyetullah vs. gibi birçok lakabı vardır.

İmam Mehdi (a.f) hicri 255 yılında Samerra'da dünyaya gelmiştir.³ Değerli babası on birinci İmam Hasan Askerî'dir. Muhterem annesi Nercis Hanımdır.⁴

İmam Mehdi'nin doğumu, Şii-Sünnî bütün İslâm kaynaklarında ve hatta Müslüman olmayan tarihçilerin kaynaklarında da nakledilen kesin bir olaydır.⁵

İmam Mehdi'nin hayatını dört dönemde incelemek mümkündür:

1. Gaybet-i Suğra'dan önceki dönem 255 hicri kameri – 260 hicri kameri.
2. Gaybet-i Suğra dönemi 260 hicri kameri – 329 hicri kameri.
3. Gaybet-i Kübra dönemi 329 hicri kameri – günümüze kadar.
4. Zuhur dönemi.

1. Dönem

Bu dönem onikinci İmam'ın babasının yanında, gelişme ve terbiye dönemidir. Bu dönemde İmam Mehdi, babası tarafından birçok kişiye tanıtılmıştır. İmam Mehdi'nin Müslümanlar tarafından tanınması, babası on birinci İmam'dan sonra ihtilafların çıkmaması yönünden gerekli idi.

¹ İ'lamu'l-Vera bi'l-A'lami'l-Huda, s. 417.

² İmam Mehdi Doğuştan Zuhura, s. 58.

³ Ravzatu'l-Vaizin, s. 292.

⁴ a.g.e, s. 283.

⁵ Sevaiku'l-Muhrika, s. 208.

İmam Mehdi'nin hayatını dört dönemde incelemek mümkündür:

1. Gaybet-i Suğra'dan önceki dönem 255 hicri kameri – 260 hicri kameri.
2. Gaybet-i Suğra dönemi 260 hicri kameri – 329 hicri kameri.
3. Gaybet-i Kübra dönemi 329 hicri kameri – günümüze kadar.
4. Zuhur dönemi.

2. Dönem

Bu dönem on birinci İmam'ın şahadetinden sonra başlamış ve hicri kameri 329 yılına kadar sürmüştür. Bu dönemde insanların Gaybet-i Kübra dönemine hazırlanması yönünden önemli bir dönemdir. Bu dönemde zamanın imamı Hz. Mehdi, halkın ihtiyaçlarını vekilleri aracılığıyla gidermiştir. Bu vekiller, kendisi tarafından zamanın en takvalı Şiflerinden seçilmiş ve halk arasında özel vekiller olarak tanınmışlardır. Bu özel vekiller sırasıyla şöyledir:

1. Ebu Ömer Osman bin Said Emrî
2. Ebu Cafer Muhammed bin Osman bin Said Emrî
3. Ebu'l-Kasım Hüseyin bin Ruh Nubahfî
4. Ebu'l-Hasan Ali bin Muhammed Semurî

İmam Mehdi dördüncü vekil Ali bin Muhammed'e yazılı⁶ bir emirle gerekli talimatı verdikten sonra, onun ölümünün yaklaştığını ve kendisinden sonra başka bir vekilin olmayacağını yani Gaybet-i Suğra döneminin sona erip yeni bir dönemin (Gaybet-i Kübra'nın) başlayacağını bildirmiştir. Bu yeni dönemde halk, İmam Hasan Askerî ve

⁶ Biharu'l-Envar, c. 51 s. 361.

İmam Mehdi'nin öğretileriyle gaybet zamanındaki vazifelerini iyi öğrendikleri için büyük bir sıkıntıyla karşılaşmamıştır.

3. Dönem

Hicri 329 yılından başlayıp İmam Mehdi'nin zuhuru kadar sürecek zamandır. Bu dönem fakihlerin içtihat dönemidir. Bu zamanda insanlar, zamanın imamıyla imani ve kalbi bir irtibatları vardır. Birçok insan bu dönemde, hayatlarının zor zamanlarında İmam Mehdi'den yardım almışlardır. Mukaddes Cemkeran Cami'nin keramet arşivinde binlerce kişinin nasıl gaybî yardıma muhatap oldukları kaydedilmiştir.

Bu dönemde insanlar, direkt olarak zamanın imamıyla irtibat kuramadıkları için İmam Mehdi genel vekiller⁷ tayin ederek, insanların karşılaşacakları sorunları halletmek için başvuracakları bir kurum ortaya koymuştur. Bu kurum Şia'nın büyük fakihleri ve âlimleridir.

Bu dönem yani Gaybet-i Kübra dönemi İmam Mehdi'nin zuhuru kadar sürecektir, elbette insanlığı kurtaracak bu zuhurun vakti bizler için malum değildir.

4. Dönem

Birçok rivayetten anlaşıldığına göre bu ilahî kıyam ve hakkın zuhuru, dünyada zulüm ve fesadın hüküm sürdüğü bir zamanda gerçekleşecek ve insanlık dünyanın bu fesattan kurtulmasını ilahî bir kurtarıcıdan bekleyeceklerdir. İlahi elçilerin haberlerine göre, o dünyayı zulümden ve fesattan kurtaracak, gerçek İslâmî değerleri beşeriyet âleminde hâkim kılacaktır. İşte o zaman mustazaflar zalimlerin ve müstekbirlerin esaretinden kurtulacak ve gerçek fazilet olan ilahî takva insanlık hayatında hâkim olacaktır.

İmam Mehdi ve ilahî zuhuru hakkında bilgi içeren ayet ve rivayetlere kısa bir bakış:

Kasas süresi 5. Ayet:

“Ve biz, yeryüzünde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve onları (yeryüzüne) vâris kılmak istiyoruz.”

Tevbe Sûresi 33. Ayet:

“O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resûlü'nü hidayet ve Hak Din ile gönderendir.”

Kur'ân'da, Nur 55, Enbiya 105 gibi İmam Mehdi hakkında nazil olmuş âyetler de mevcuttur ki bu âyetlerin haber verdikleri olaylar ve zamanlar kesinlikle İmam Mehdi'nin zuhur zamanıyla uyumaktadır. Bu konuda daha fazla bilgi elde etmek için bu konuda yazılmış eserlere ve tefsir kitaplarına başvurmak gerekmektedir.

İmam Mehdi hakkında, Şîu ve Sünnî kaynaklarda nakledilen rivayetler, Şehit Muhammed Bâkır Sadr'ın tabiriyle altı binden fazladır.⁸ Burada bir hadisi numune olarak nakletmek istiyoruz:

⁷ Vesailü's-Şia, c. 18 s. 101.

⁸ Feraidu's-Simteyn, c. 2 s. 335.

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

“Mehdi benim çocuklarımdandır, onun bir gaybeti (gizlilik dönemi) olacaktır... O, dünya zulümle dolduktan sonra zuhur edecek ve dünyayı adaletle dolduracak, adaleti hâkim kılacaktır.”⁹

İmam Mehdi hakkında, Ehl-i Sünnet kaynaklarında sayısız rivayet nakledilmiş ve kitaplar yazılmıştır hatta bu kitapların bir bölümü İmam Mehdi'nin doğumundan önce yazılmıştır. Bütün bu nakiller, bu konuda hiçbir şek ve şüpheye yer bırakmayacak şekilde kesin deliller sunmaktadır.¹⁰

Şimdi sıra bu kıyamın alametlerinde:¹¹ Bu alametler yakın alametler ve kesin alametler olarak ikiye ayrılmıştır.

Yakın alametler;

1. Bir Haşimî'nin kıyamı
2. Horasan'da siyah bayrakların kurulması
3. Ay tutulması
4. Çok fazla yağmur yağması
5. Büyük savaşlar

Kesin alametler;

1. Yemen'de halkın hak kıyamı
2. Süfyanî'nin yıkıcı kıyamı
3. Gökten gelecek ilahî nida
4. Yerin çökmesi
5. Nefsi Zekiye'nin katledilmesi

Bu alametler bütün İslâm âlimlerinin kabul ettikleri kesin alametlerdir.

Hz. Mehdi'nin Gaybet Dönemindeki Velayeti

İlahi Rububiyet yeryüzünde peygamberler (a.s) ve masum imamlar (a.s) tarafından yürürlüğe geçtiğinden, bu gerçek aklî olarak velayetin devam etmesini gerekli kılıyor. Buna göre 1- Hz. Mehdi'nin (a.s) gaybeti döneminde bu velayet kime aittir? 2- İtikadî olarak bu velayet bizim için nasıl bağlayıcı olur? 3- Zamanın İmamı Hz. Mehdi'nin (a.s) lütuf ve inayetleri bize ne yolla ve nasıl ulaşır?

1- Anlaşıldığı üzere sizin ilahi rububiyetten maksadınız Rububiyetin bir gereği olan velayetin sonuç ve etkileridir Bu yüzden velayet kavramı hakkında konuşulması gerekir.

⁹ Sire-i Pişvayan, s. 697.

¹⁰ İmam Mehdi Doğuştan Zuhura, s. 464-561.

¹¹ Nurun Kıyamı İmam Mehdi, s. 66, Büyük İslâmî Kütüphanesi tercümesi.

Kavram olarak velayet, insanların işlerinde çeşitli yönlerde tasarruf yetkisi olan yönetici anlamındadır. İmam'ın İslam toplumuna velayeti, toplumun toplumsal, siyasi işlerini yönlendirmek, insanları hidayet etmek, onların din ile ilgili sorularını cevaplandırmakta tecellisini bulmaktadır. Eğer insanlar onun önderlik ve velayetine boyun eğlerlerse gerçekte kendilerinin dünya ve ahiretteki mutluluklarını garanti etmiş ve doğru yolu bulmuş sayılırlar. Eğer karşı çıkarlarsa veya bu önderlik ve velayeti kabul etmezlerse gerçekte kendi aleyhlerine hareket etmiş ve kendi zararlarına olan bir yol seçmiş olurlar.

Velayet ve Mevla kavramları “veliyeye” kökünden alınmıştır. Lügatte bu sözcüğün çeşitli anlamları vardır. Örneğin sahip, köle, kölesini serbest bırakan efendi, serbest bırakılan köle, arkadaş, yakın (amcaoğlu), komşu, oğul, amca, Rab, yardımcı, nimet veren, bir yere yerleşen, ortak, kız kardeş oğul, seven, tabi, damat, daha öncelikli olan gibi.¹²

Kavram olarak velayet, insanların işlerinde çeşitli yönlerde tasarruf yetkisi olan yönetici anlamındadır. İmam'ın İslam toplumuna velayeti, toplumun toplumsal, siyasi işlerini yönlendirmek, insanları hidayet etmek, onların din ile ilgili sorularını cevaplandırmakta tecellisini bulmaktadır. Eğer insanlar onun önderlik ve velayetine boyun eğlerlerse gerçekte kendilerinin dünya ve ahiretteki mutluluklarını garanti etmiş ve doğru yolu bulmuş sayılırlar. Eğer karşı çıkarlarsa veya bu önderlik ve velayeti kabul etmezlerse gerçekte kendi aleyhlerine hareket etmiş ve kendi zararlarına olan bir yol seçmiş olurlar.

Masum İmamı ister halk kabul etsin, ister etmesin o, Allah'ın iradesi gereği tüm insanların -ister Müslüman ister gayrimüslim- durumundan haberdardır ve onların kalp ve davranışlarında etki bırakmak yetkisine sahiptir yani velayet hakkına sahiptir. O, tekvinî olaylarda da Allah'ın izniyle tasarruf yetkisine sahiptir; isterse bir taşı altın yapabilir veya bir cansız perdedeki resmi canlandırabilir veya çaresiz hastalıkları iyileştirebilir ve kendisine tevessül edenleri (Allah'ın katında vesile kılanları) çıkmazlardan kurtarabilir. Bütün bunları Allah'ın verdiği izinle yapar. Ancak o, bu gücünden hikmetsiz ve normal ilahi düzende halebile oluşturacak şekilde yararlanmaz. Çünkü o kullukta en yüksek mertebeyi hazir ve gerçek kul, Allah'ın izni olmadan hiç bir iş yapmaz. Buna göre Şia literatüründeki velayet kavramını imamet kavramıyla karıştırmamak gerekir. Çünkü bu açıklamaya göre velayet, imametın bir ön koşulu sayılır. Buna göre mutlak velayete sahip kişi olan Masum hazır olduğu dönemde kimsenin toplumun önderlik ve imametini üstlenme, toplumun din ve dünya işlerini yönetmesi ve onları kendi peşi sıra hareket ettirmesi caiz olmaz. Çünkü aklın da açıkça hükmettiği gibi seçkin ve üstün kişi dururken ondan sonraki mertebede olana sıra gelmez. Elbette o mutlak velinin izni çerçevesinde biri bir görev üstlenirse o başka. Örneğin gaybet döneminde belirli vasıfları taşıyan fakihin, o mutlak veli ve İmam adına bir takım görevleri üstlenmesine izin verilmiştir.

¹² Firuz Abadî, el-Kamusu'l-Muhit, veleye maddesi.

Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere Peygamber'e (s.a.a) ve Masum İmamlara (a.s) isnat edilen bu ilahi velayet makamı gerçekte ilahi hilafet makamıdır ve insanın yaratılış hedefini de simgeler. Hz. Âdem (a.s) de bu makamı sayesinde meleklerle mescut (secde edilen kişi) olma özelliğine sahip olmuştur.¹³

Açıklandığı üzere velayet iki kısımdır:¹⁴

a) Tekvinî velayet: Bu anlamdaki velayet, geçen açıklamamızdan anlaşıldığı üzere velinin Allah'ın izniyle yaratıklar üzerindeki değiştirme ve yönlendirme gücüne sahip oluştundan ibarettir.¹⁵ Nitekim Yüce Allah şöyle buyurur:

“Rabbimiz odur ki her şeyi yarattı ve sonra hidayet etti.”¹⁶

Bu manadaki velayet, işte âyette zikredilen ilahi gücün bir tecellisinden ibaret sayılır. Bu tür velayet, kâmil insanda yani masumlarda vardır, onlar ister maddi anlamda diri olsunlar veya vefat etmiş olsunlar, Allah'ın iradesi gereği böyle bir güce sahiptirler.¹⁷ Bütün peygamberler ve onların masum vasileri bu cümleden on iki imam bu velayete sahiptirler.¹⁸

Buna Kur'an'da onlarca âyette işaret edilmiştir. Örneğin Hz. İbrahim'e (kuşları diriltmede), Hz. İsa'ya (hastaları iyileştirmede ve ölüleri diriltmede), Hz. Süleyman'a (rüzgar ve kuşlar üzerinde egemenliği konusunda), Hz. Süleyman'ın vasisi Adsif'e (Belkas'ın tahtını bir anda getirmesi için) verilen güç bu tekvinî velayetin örnekleridir. Bugün Hz. Mehdi (a.s), son Peygamber'in (s.a.a) vasisi olması vasfıyla böyle bir velayete sahiptir. Onun gaybette oluşu, bu tür velayetine bir hâle getirmez.

b) Teşriî velayet: Velayetin bu anlamı şeriat, irşad, hidayet gibi özellikleri ispat eden âyetlerden anlaşılır.¹⁹ Bu velayetin anlamı insanların dünyevî ve uhrevî işlerini düzene koymak ve onlara yön vermek anlamındadır. Buna göre Allah'ın velisi Allah tarafından insanların din ve dünya işlerini yönlendirmekle görevlidir. Bu velayeti halk kabul ederse o zaman İslami hakimiyet kurulur ve eğer kabul etmezse böyle bir düzen kurulmaz. Her halükârda bu velayet, Allah tarafından seçilmiş kişilere yani masum imamlara aittir. İmam'ın hazır olduğu dönemde onun kendisi tarafından bu velayet yürütüldüğü gibi, gaybeti döneminde de onun tarafından genel vasıfları açıklanarak belirlenmiş ve onun adına hüküm veren kişiler tarafından yürütülür. Bu kişiler gerekli şartları taşıyan fakihlerdir. Buna göre velayet-i fakih, İmam'ın velayetinin bir uzantısı sayılır. Buna göre bir yönetimin meşru

¹³ Soru, başka bir sorudan iktibastır.

¹⁴ Bkz. Tercüme-i el-Mizan, c. 6, s. 16.

¹⁵ Tercüme-i el-Mizan, c. 6, s. 16, 5. Baskı, İntişarat-ı İslami Yayınları, Kum, h.ş. 1374.

¹⁶ Taha, 50.

¹⁷ Molla Sadra, el-Arşıye, Gulam Hüseyin Ahenî, s. 285, Mevla Yayınları, Tahran; Molla Sadra, Esraru'l-Ayat, s. 107, Vezaretu's-Sekafe ve Talim-i Âli Yayınları, h.k. 1402.

¹⁸ Allâme Meclisî, Biharu'l-Envar, c. 21, s. 324, Muessesetu'l-Vefa, Beyrut, h.k. 1404, c. 57, s. 212; Tabersî, Ahmed b. Ali, el-İhticac, c. 2, s. 317, el-Murtaza Yayınları, Meşhed, h.k. 1403; Seyyid b. Tavus el-İkbal bi'l-Âmâl el-Hasene, s. 512, Daru'l-Kutubu'l-İslamiye Yayınları, Tahran, h.ş. 1367; Taberî, Muhammed b. Cerir, Delailu'l-İmame, s. 231, Daru'z-Zehair-i Kum.

¹⁹ Tercüme-i el-Mizan, c. 6, s. 16.

sayılması için İlahi hüccet olan Masum İmam'ın yetkisi çerçevesinde ve onun velayetinin bir devamı olması gerekir. Aksi takdirde hiçbir hakimiyet kendiliğinden meşruluk iddiası edemez. İşte bu, dikkat edilmesi gereken önemli bir noktadır.

Huzur döneminde İmam'ın kendisine ulaşılabilirdiği için doğrudan onun tayini ile her bölgenin yöneticisi belirlenir ama gaybet döneminde böyle bir şey müyesser olmadığı için bu atama genel vasıfların açıklanması ve bu vasıfları taşıyan kişilerin genel olarak atamasıyla gerçekleşmiştir. Bu atamanın özel veya genel olmasının meselenin özünde bir etkisi yoktur. Her iki durumda da gerçekte bu, ilahi rububiyetin uygulamasıdır. Üstelik gaybet döneminde Masum İmam bazı özel kişilerle ilişki kurmanın yanı sıra tanınmayacak şekilde toplumun içinde yaşamaktadır. Buna göre denebilir ki gaybet döneminde velayet, Masum İmam'ın kendisine aittir ve çeşitli hadislerden anlaşılan genel atama ilkesi gereği bu velayet, veliyyi fakih tarafından yürürlüğe konur.²⁰

2- Masum İmam (a.s), Peygamber'in (s.a.a) halifesi olmak vasfıyla ve Peygamber de yaratıcımız olan Allah'ın elçisi olduğuna göre emrettiği her şey bizim maslahatımıza uygundur. Akıl da ona itaat etmeyi gerekli bilir. Çünkü akıl insana nimet verene ve insanın maslahatını herkesten daha iyi bilene itaati gerekli görür. Çünkü ona itaat, insanın menfaatlerini koruduğu gibi onu büyük hasarlara düşmekten, ziyanlara uğramaktan da kurtarır. Veliyyi fakih de velayet yetkisini Masum İmam'dan aldığı için onun emirleri de aynen İmam'ın velayeti gibi zorunludur. Ona karşı gelindiği takdirde velinin emrine itaat edilmiş sayılmaz.

3- Masum İmam'ın lütuf ve inayeti gaybet döneminde de açıktır. Çünkü o bir mada ilahi feyzin vasıtası sayılır. Eğer İmam olmasa hiçbir varlığa feyiz ulaşmaz. Onun yüzü suyu hürmetine Allah'ın merhameti kullara ulaşmaktadır. Onun inayet ve lütfunun bazı örnekleri şöyledir:

a) Onun kabul olunmuş duası, sürekli Şialarına ve ihtiyaç sahiplerine ilahi hidayet ve imdadın yetişmesine sebep oluyor.

b) Gaybî imdatlarının çeşitli örnekleri, güvenilir insanlar vasıtasıyla nakledilmiş ve sürekli yaşanmaktadır. O hikmet ve lütuf sahibi İmamın böyle olmaması mümkün mü?

c) İnsanlar üzerinde hakimiyet hakkı sadece Allah'a mahsustur. Çünkü:

1. O, insanların yaratıcısıdır ve insanın kendisinden daha fazla ihtiyaçlarından haberdardır. Bu bir aklî gerekliliktir.

2. Şariat gereği de hakimiyet yalnız Allah'a aittir. Nitekim âyet-i kerime **“Hakimiyet yalnız Allah'a aittir”**²¹ diye buyurmaktadır. Buna göre Allah'ın ve onun halifesi olan masumun izni olmadan kurulan her hakimiyet meşru değildir ve insanlar hakkındaki her tasarrufu da gasp ve zulüm sayılır. Buna göre veliyyi fakihin meşruiyeti Masum imam

²⁰ Şeyh Hürr Âmulî, Vesailü's-Şia, 1. Baskı, Alu'l-Beyt Müessesesi Yayınları, Kum, h.k. 1409, c. 2, s. 324; el-İhticac, c. 2, s. 458.

²¹ Yusuf, 40 ve 68; En'am, 57.

tarafından kendisine böyle bir yetki tanındığı içindir. İşte bu özellik, Şia'nın hakkında ce-reyan eden büyük bir ilahi lütuf sayılır.

d) Bazı manevî makamlara sahip olan özel kişilerin, İmam'ın huzuruna doğrudan mü-şerref olmaları ve çeşitli ilmî ve manevî alanlarda ondan feyiz almaları da dolaylı olarak bu feyiz'in bütün halka ulaşmasına sebep olur. Çünkü bu gibi şahsiyetler sürekli insanlar için yol gösterici olmuşlardır.

4- Şunu bilmeliyiz ki eğer Allah bir nimeti insanlardan esirgerse bunda yalnız insan-ların maslahatı riayet edilir. Çünkü Allah Teâlâ'nın kimseye karşı özel bir düşmanlığı yoktur. O bütün hallerde kulların maslahatını istemektedir ve onların durumundan en iyi şekilde haberdardır. Buna göre biz tevhit ilkeleri sayesinde diğer bütün durumlarımızı de-ğerlendirmeliyiz. Bu kesin ilkeyi nazara alan kimse için birçok akidevi sorular kendiliğ'in-den çözümlenir. Örneğin hikmet sahibi, güçlü, her şeyi bilen, rahmeti sonsuz ve ihtiyaçsız Allah'a inanan bir kimse Masum İmam'ın gaybette olması konusunu ele aldığı anda anlar ki öteden beri insanların hidayeti için insanlara hidayetçi gönderen Allah, eğer şimdi ma-sumun gaybette olmasını istemişse bu bizim maslahatımız içindir. Onun geçmiş insanlara inayeti olduğu gibi bize de inayeti vardır. İmam'ın gaybeti buna göre ilahi hikmet, şef-kat ve ilim gereğidir. Bu gaybette de öyle bir yöntem uygulanmıştır ki hidayetten kimse mahrum kalmasın ve kulların maslahatları zayi olmasın. Yani bu gaybetin gerçekleşmesi, gerçekleşmemesinden daha önceliklidir yoksa mutlak hikmet sahibi Allah'ın maslahatı az olan bir yöntemi uygulaması ona layık ve mümkün değildir.

Hz. Mehdi Konusunda Ehl-i Sünnet ve Şia Arasındaki Fark

Mehdilik konusu ve beklenen Hz. Mehdi'ye (a.f) inanmanın, Müslümanlar arasında çok büyük önemi vardır ve bu konu sadece Şia mezhebine has değildir; Ehl-i Sünnet bu konuda genel olarak Şia mezhebiyle muvafıktır ve Hz. Mehdi (a.f) hakkında manevî te-vatür derecesinde hadis nakletmektedirler.

Ehl-i Sünnet açısından Hz. Mehdi (a.f) hakkındaki manevî tevatür derecesine ulaşan hadisler, yüzdenden fazladır ve bu hadislerin hepsinde Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuruna işaret edilmiştir. Ehl-i Sünnet, yirmiye yakın sahabenin Allah Resulü'nden (s.a.a) Hz. Mehdi (a.f) ile ilgili rivayet naklettiklerini itiraf etmektedirler. Bu hadislerin hepsi, *Sünen-i Ebu Davud*, *Sünen-i Tirmizî*, *İbn Mace*, *Müsned-i Ahmed*, *Mustedrek-i Hâkim* ve *Mu'cem-i Taberanî* gibi meşhur İslâmî kaynaklar ve hadis kitaplarında yer almaktadır.

Ehl-i Sünnet'in kaynakları ve âlimlerinin sözlerinden, Hz. Mehdi'nin (a.f) Hz. Fatma'nın (s.a) evlatlarından olduğu ve bir gün zuhur edeceği anlaşılmaktadır.

Ehl-i Sünnet âlimleri, zuhur hakkında şunları söylemektedirler:

Ahiru'z-Zaman kurtarıcısının zuhuru hakkında, hicretin birinci asrında sahabe ve ta-biinler arasında ve ondan sonra da bugüne kadar hiçbir ihtilaf yoktu ve bütün Ehl-i Sün-net âlimleri Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuru üzerinde görüş birliğine sahiptiler ve şu anda da

sahiptirler. Birisinin bu hadislerin doğruluğunda ve Resulullah'ın (s.a.a) bu müjdeyi verdiğinde şüphesi olduğu zaman, o kimsenin zayıf imanlı veya bilgisiz olduğunu söylemekteydiler.

Bu hususta Suyufî şöyle demektedir: Hz. Mehdi'nin (a.f) ahiru'z-zamanda kıyam edecek ve yeryüzünü adaletle dolduracak kimse olduğu ittifak konusudur.²²

Ehl-i Sünnet âlimlerinden biri olan Hayruddin Âlusî şöyle söylemektedir: Âlimlerin çoğunluğunun en sahih sözlerine göre, Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuru kıyamet alametlerinden biridir ve onu inkâr eden Ehl-i Sünnet'in bazı âlimlerinin görüşü değersiz ve geçersizdir.²³

Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuru hakkında Ehl-i Sünnet âlimleri tarafından çok sayıda kitaplar yazılmıştır. O kadar çok kitap yazılmıştır ki Şeyh Muhammed İrevanî "*el-İmam el-Mehdi (a.f)*" kitabında şöyle yazmaktadır:

Ehl-i Sünnet, Hz. Mehdi (a.f) ile ilgili rivayetlerin bir araya getirilmesinde ve ahiru'z-zamanda Mehdi isimli birisinin zuhur edeceği üzerine birçok kitap yazmıştır. Ben bu konuda otuzdan fazla kitabın yazıldığını bilmekteyim.²⁴

Elbette bu konu Ehl-i Sünnet ve Şia arasında ittifak konusu olmasına rağmen, İbn Haldun gibi Ehl-i Sünnet'e mensup bazı aydınlar, Hz. Mehdi (a.f) ile ilgili olan hadisleri zayıf saymaktadırlar.²⁵ Örneğin Reşit Rıza (*el-Minar* Tefsirinin yazarı) Tevbe Sûresinin otuz ikinci âyetinin açıklamasında, Mehdilikle ilgili hadislerin zayıf olduğuna işaret etmektedir.²⁶ Elbette bunlar kendi iddialarına delil ikame etmemişlerdir. Onların sözleri diğer Ehl-i Sünnet âlimleri tarafından şiddetle reddedilmiştir.

Şia âlimleri de kendi yazılarında bu iki şahsa cevap vermişlerdir. Hatta İbn Haldun'un kendisi, Müslümanların, Hz. Mehdi (a.f) hakkındaki inançlarını açıklarken şöyle yazmaktadır:

Bütün Müslümanlar arasındaki meşhur görüş şudur: Mutlaka ahiru'z-zamanda Ehl-i Bey'ten (a.s) olan birisi zuhur ederek dini koruyacak, adaleti ortaya çıkaracak, Müslümanlar ona uyacak ve o İslâmî yönetimi eline alacaktır. Bu şahsın ismi Mehdi'dir.²⁷

Buna göre bazıları tarafından bu hadislerin zayıf sayılması, Ehl-i Sünnet âlimlerinin Hz. Mehdi (a.f) hakkında olan ittifaklarına bir zarar vermez. Çünkü bu inanç, Ehl-i Sünnet kanalıyla nakledilen hadisler sonucunda oluşmuştur.

Aşağıda bu gibi hadislere kendi kitaplarında yer veren bazı kimseleri zikredeceğiz. Yaklaşık bütün muteber Ehl-i Sünnet hadis kitapları, Hz. Mehdi (a.f) hakkında en az birkaç tane hadis zikretmiştir: 1- İbn Sa'd (vefat: 230 h.k.) ; 2- İbn Ebi Şeybe (vefat: 235 h.k.) ; 3- Ahmet İbn Hanbel (vefat: 241 h.k.) ; 4- Buharî (vefat: 273 h.k.) ; 5- Müslim (vefat: 261h.k.) ; 6- İbn Mace (vefat: 273 h.k.) ; 7- Ebu Bekir İskafî (vefat: 273 h.k.) ;

²² Mazenderanî Hairî, Muhammed Salih b. Mirza Fazlullah, Sebâiku'l-Zehab, s. 78.

²³ Muhakkık Rad'ın kitabından alıntı, Mustafa, İslâm ve Ayende-i Cihan.

²⁴ İrevanî, Muhammed Bâkır, el-İmam el-Mehdi (a.f), s. 11.

²⁵ Tarih-i İbn Haldun, c. 1, s. 199.

²⁶ Reşit Rıza, el-Minar Tefsiri, c. 10, s. 393, c. 9, s. 499-507.

²⁷ Tarih-i İbn Haldun, c. 1, s. 555, b. 52.

8- Tirmizî (vefat: 279 h.k.) ; 9- Taberî (vefat: 380 h.k.) ; 10- İbn Kuteybe Deynevî (vefat: 276 h.k.) ; 11- Hâkim-i Nişaburî (vefat: 405 h.k.) ; 12- Beyhakî (vefat: 458 h.k.) ; 13- Hatib-i Bağdadî (vefat: 463 h.k.) ; 14- İbn Esir Cezerî (vefat: 606 h.k.)²⁸

Ehl-i Sünnet âlimlerinden bir diğeri de şöyle yazmaktadır: Hz. Mehdi (a.f) hakkında tevatür derecesinde birçok hadis nakledilmiştir. Bu konu Ehl-i Sünnet âlimleri arasında, onların itikatlarından sayılacak derecede oldukça meşhurdur. Aynı şekilde bir diğeri Ehl-i Sünnet âlimi şöyle yazmaktadır: Hz. Mehdi (a.f) hakkındaki hadisler değişik kanallar ve birçok sahabe ve onlardan sonra da tabiinler tarafından nakledilmiştir ve bu nakiller kesin ilim ve yakın derecesine ulaşacak derecededir. Bu yüzden Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuruna inanmak farzdır ve bu farz ilim ehli yanında sabit olmuş ve Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın inançları arasında yaygınlaşmıştır.²⁹

İbn Kesir de *el-Bidaye ve'n-Nihaye* kitabında şöyle yazmaktadır: Hz. Mehdi (a.f) ahiru'z-zamanda gelecektir ve yeryüzü zulümle dolduktan sonra onu adaletle dolduracaktır. Ebu Davud'un kendi Sünen'inden ayrı bir kitabı bu konuya ayırdığı gibi biz de Hz. Mehdi (a.f) ile ilgili hadisleri ayrı bir kitapta bir araya getirdik.³⁰

Ehl-i Sünnet'in büyük âlimlerinden nakledilen bu sözlerden Mehdi'lik ve Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuruna inanmanın, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın sabit inançlarından birisi ve Hz. Mehdi (a.f) ile ilgili hadislerin de onlar arasında tevatür derecesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan konuya göre, Mehdi'lik hususunda Ehl-i Sünnet ve Şia mezhebi arasında ortak yönlerin olduğu anlaşılmaktadır. Burada Hz. Mehdi (a.f) hakkında Ehl-i Sünnet ve Şia mezhebi arasındaki ortak yönlere işaret edeceğiz:

Hz. Mehdi'nin (a.f) Kıyam ve Zuhurunun Kesin Oluşu

Hem Ehl-i Sünnet ve hem de Şia kaynaklarında, İmam Mehdi'nin (a.f) zuhuru hakkında tevatür haddine varacak kadar hadis nakledilmiştir. Yukarıdaki başlıkta bu konu işlenmiştir. Aşağıda bazı konuları zikrediyoruz:

Hz. Mehdi'nin (a.f) Soy

Hz. Mehdi'nin (a.f) soyu Şia mezhebine göre aşikârdır. Ama Ehl-i Sünnet belli hususlarda ona işaret etmişlerdir.

1. Hz. Mehdi (a.f) Ehl-i Beyt ve Peygamber'in (s.a.a) evlatlarından: İbn Mace kendi Sünen'inde Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmektedir:

“Hz. Mehdi (a.f) biz Ehl-i Beyt'tendir; Yüce Allah onun işlerini bir gecede hazırlayacaktır.”³¹

²⁸ Hz. Mehdi (a.f) hakkında hadis zikreden kimseler hakkında el-Mehdi el-Muntezer fi el-Fikri'l-İslâmî kitabının 2926. sayfasına başvurunuz.

²⁹ Nazmu'l-Mütenasir fi'l-Hadisi'l-Mütevatir, s. 226. (et-Tariki'l-Mehdi el-Muntezer kitabının 91. sayfasından nakledilmiştir.)

³⁰ İbn Kesir Şamî, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 6, s. 281.

³¹ İbn Mace, Sünen, s. 699, h. 4085.

İbn Kesir de el- Bidaye ve'n-Nihaye kitabında şöyle yazmaktadır: Hz. Mehdi (a.f) ahiru'z-zamanda gelecektir ve yeryüzü zulümle dolduktan sonra onu adaletle dolduracaktır. Ebu Davud'un kendi Sünen'inden ayrı bir kitabı bu konuya ayırdığı gibi biz de Hz. Mehdi (a.f) ile ilgili hadisleri ayrı bir kitapta bir araya getirdik.

2. Hz. Mehdi (a.f) Hz. Ali'nin (a.s) soyundandır: Suyutî *Örfü'l-Verdi* kitabında Peygamber'in (s.a.a) Hz. Ali'nin (a.s) elinden tutarak şöyle buyurduğunu nakletmektedir:

“Bunun soyundan bir genç çıkarak yeryüzünü adaletle dolduracaktır.”³²

3. Hz. Mehdi (a.f) Hz. Fatma'nın (s.a) soyundandır: İbn Mace, Ümmü Seleme'den Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmektedir:

“Hz. Mehdi (a.f) Hz. Fatma'nın (s.a) evlatlarındandır.”³³

Hz. Mehdi'nin (a.f) Fiziksel Özellikleri

Hz. Mehdi'nin (a.f) Ehl-i Sünnet kitaplarında zikredilen vasıfları, onların Peygamber'den (s.a.a) naklettikleri hadislerden alınmıştır ve bu zikredilen vasıflar Şia kitaplarıyla aynıdır.

1. Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhur anında kudret sahibi oluşu: Birçok rivayette Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhur anında güçlü oluşu vurgulanmaktadır.³⁴

³² Suyutî, Orfu'l-Verdi, s. 76-88.

³³ İbn Mace, Sünen, s. 699, h. 4086.

³⁴ Celalettin Abdulhamid, Feraidu's-Simteyn, c. 2, s. 327, h. 589.

2. Nurlu bir yüze sahip olması: Cüveynî, Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle rivayet etmektedir:

“Hz. Mehdi (a.f) (Allah onun zuhurunu çabuklaştırsın) benim evlatlarımdandır. . . Onun yüzü parlayan bir yıldız gibidir.”³⁵

3. Geniş alınlı düz burunlu olması: Siğani, Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle rivayet etmektedir:

“Hz. Mehdi (a.f) (Allah onun zuhurunu çabuklaştırsın) düz burunlu ve açık alınlıdır.”³⁶

4. Yanağında ben olması: Hz. Mehdi'nin (a.f) sağ yanağında siyah bir ben vardır.³⁷

5. Zuhur anında kırk yaşında olacağı: Elbette Şia mezhebine göre Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuru ihtiyarlık yaşındadır ama kırk yaşındaki birisinin cismi yapısına sahip olacaktır.

Hz. Mehdi'nin (a.f) Peygamber (s.a.a) ile Aynı İsimde Olması

Ehl-i Sünnet ve Şia, Hz. Mehdi'nin (a.f) Hz. Resulullah (s.a.a) ile aynı isimde olduklarına dair görüş birliğine sahiptirler.³⁸

Zuhurun Ön Hazırlıkları

1. İnsanların tamamen ümitsiz olması: Davut b. Kesiri'r-Regî şöyle söylemektedir: İmam Sâdık'a (a.s) şöyle arz ettim: Bu zuhur konusu bizim için o kadar çok uzadı ki kalplerimiz daralmaktadır. İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurdu:

“İnsanların kurtuluşa olan ümitsizliği her şeyden çok olduğu zaman, bir münadi gökyüzünde “Kaim” diye nida edecektir.”³⁹

2. Zulmün her tarafa yayılması: Allah Resulü (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmaktadır:

“Eğer dünyanın ömründen bir günden daha fazla bir zaman kalmasa dahi, Yüce Allah, o günü o kadar uzatır ki benim Ehl-i Beyt'imden birisi kıyam ederek, yeryüzü zulümle doluktan sonra onu adaletle doldurur.”⁴⁰

³⁵ a.g.e, h. 565.

³⁶ Siğani, İbn Ebi Şeybe, el-Musannef, c. 3, s. 2077.

³⁷ Gencî Şafîî, el-Beyan fi Ahbar-i Sahibe'z-Zaman, b. 8, h. 51.

³⁸ Mukaddes-i Şafîî, İkdu'd-Durer, s. 45-55.

³⁹ Nu'manî, Muhammed b. İbrahim, el-Gaybet, s. 186.

⁴⁰ Ebi Davud, Sünen, h. 4282. el-Gaybe kitabında şöyle geçmektedir: Muhammed b. Yakup el-Kuleynî şöyle nakletmektedir: Muhammed b. Yahya, Ahmet b. İdris'ten, o da Muhammed b. Ahmet'ten, o da Cafer b. El-Kasım'dan, o da Muhammed b. el-Velid el-Hazaz'dan, o da el-Velid b. Ukbe'den, o da el-Haris bin Ziyad'dan, o da Şuayb'dan, o da Ebi Hamza'dan, şöyle nakletmektedir: İmam Sâdık'ın (a.s) yanına giderek ona şöyle dedim: “Bu zuhur görevi sizin üzerinize midir?” “Hayır” diye cevap verdi. Sonra “Oğlunuzun üzerine midir?” dedim. “Hayır” diye cevap verdi. Sonra “Oğlunuzun oğlu üzerine midir?” dedim. “Hayır” diye cevap verdi. Sonra “Oğlunuzun oğlunun oğlu üzerine midir?” dedim. “Hayır” diye cevap verdi. Daha sonra “O kimdir?” diye sordum. İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurdu: “O, yeryüzü zulümle doluktan

Zuhur Alametleri

1. Gökyüzünden gelecek bir nida: Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

“Muharrem ayında gökyüzünde, Allah’ın seçmiş olduğu kimse (Mehdi) dir, onun sözünü dinleyerek ona itaat edin diye bir ses yükselecektir.”⁴¹

2. Süfyani’nin ortaya çıkışı.

3. Süfyani’nin Beyda denilen bir yerde kaybolması: “Hesuf” kelimesi sözlükte içeri batmak ve kaybolmak anlamına gelmektedir. “Beyda” ise Mekke ve Medine arasında bir yerin ismidir. Süfyani büyük ordusuyla Hz. Mehdi (a.f) ile savaşmak için Mekke’ye doğru gitmek için yola koyulacaktır. Onlar Mekke ve Medine arasında Beyda denilen bir yerde mucizevî bir şekilde yerin dibine girerek yok olacaklardır.⁴²

4. Nefs-i Zekiyye’nin öldürülmesi: Hz. Mehdi’nin (a.f) zuhur zamanında günahsız ve pak bir insanın Rükün ve Makam arasında öldürülmesi.⁴³

Hz. Mehdi’nin (a.f) Zuhuru ile İlgili Olan Konular

1. Hz. Mehdi’nin (a.f) zuhurunun bir gecede hazırlanacağı.⁴⁴

2. Zuhurun yeri: Rivayetlerin ortak yönü, Hz. Mehdi’nin (a.f) zuhurunun Mekke’de Kâbe’nin yanında başlayacağıdır.⁴⁵

3. Hz. Mehdi (a.f) ile biat etme: Sünnî ve Şia kaynaklarında dikkati çeken bir diğer konu da, Hz. Mehdi’nin (a.f) yarenlerinin zuhurun başında ona biat etmeleridir.⁴⁶

4. Meleklerin Hz. Mehdi’ye (a.f) yardım etmek için yeryüzüne inmeleri.⁴⁷

5. Hz. İsa’nın (a.s) yeryüzüne inmesi ve namazda Hz. Mehdi’ye (a.f) uyması: Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyuruyor:

“Hz. Mehdi, Hz. İsa’nın (a.s) sanki saçlarından su damlar şeklinde yeryüzüne indiğini görecektir. Sonra ona şöyle diyecektir: “Öne geçerek namaz kıldır.” Hz. İsa (a.s) şöyle cevap verecektir: “Namaz senin için kılınmaktadır.” O zaman Hz. İsa (a.s), Hz. Mehdi’nin (a.f) arkasında namaza duracaktır.”⁴⁸

sonra onu adaletle dolduracak kimsedir. İmamlardan sonra bir fetret dönemi geçtikten sonra gelecektir, Allah resulünün peygamberlerden sonra gerçekleşen bir fetret döneminden sonra geldiği gibi.” (Numanî, el-Gaybe, s. 187.)

⁴¹ Neim b. Himad, el-Fiten, s. 93.

⁴² Siğanî, İbn Ebi Şeybe, el-Musannef, c. 11, s. 371.

⁴³ Siğanî, İbn Ebi Şeybe, el-Musannef, c. 8, s. 679.

⁴⁴ Gencî Şafîî, el-Beyan fi Ahbar-i Sahibe’z-Zaman, s. 31, h. 11.

⁴⁵ Nu’manî, Muhammed b. İbrahim, el-Gaybet, s. 313, h. 4.

⁴⁶ Gencî Şafîî, el-Beyan fi Ahbar-i Sahibe’z-Zaman, s. 35, h. 15.

⁴⁷ Mukaddes-i Şafîî, İkdu’d-Durer, s. 46, 117 ve 185.

⁴⁸ Mukaddes-i Şafîî, İkdu’d-Durer, s. 292.

Hz. Mehdi'nin (a.f) Kuracağı Devletin Özellikleri

1. Adaletin yayılması.⁴⁹

2. Herkesin refah ve huzur içinde olması: Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyuruyor:

“Hz. Mehdi benim ümmetimdendir. . . İnsanlar onun zamanında, önceden hiç kimsenin yaşamadığı bir şekilde bir hayat süreceklerdir.”⁵⁰

3. Herkes, Hz. Mehdi'nin (a.f) kuracağı devletten razı olacaktır.⁵¹

4. Her yönden emniyetli bir ortam olması.⁵²

5. İnsanlarda ihtiyaçsızlık hissinin olması: Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyuruyor:

“Sizlere Hz. Mehdi'yi müjdeliyorum; onun zuhurunda Yüce Allah Muhammed ümmetinin kalplerini ihtiyaçsızlık duygusuyla dolduracaktır.”⁵³

6. İslâm dini diğer bütün dinlere üstün gelecektir.

7. Hz. Mehdi'nin (a.f) kuracağı devlet tüm dünyayı kapsayacaktır: İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Kaim (Hz. Mehdi (a.f)) kıyam ettiği zaman, Kelime-i Şahadetin (Allah'ın birliğine ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) onun kulu ve elçisi olduğuna dair şahadet) söylenmediği bir yer dünyada kalmayacaktır.”

Mehdeviyet İnancı Hususunda Ehl-i Sünnet ile Şia Arasındaki Farklılıklar

1. Hz. Mehdi'nin (a.f) Doğumu

On iki imam inancına sahip olan Şia mezhebi, Hz. Mehdi'nin (a.f) İmam Hasan Askerî'nin (a.s) oğlu olduğuna ve şimdiye kadar hayatta ve gaybette olduğuna inanmaktadır. Ama Ehl-i Sünnet, Mehdi'nin ittifak konusu olduğuna ve mütevatir hadislerle göre Hz. Mehdi'nin (a.f) ahiru'z-zamanda zuhur edeceğine inansalar da Hz. Mehdi'nin (a.f) soyu ve doğumu hakkında birkaç gruba ayrılmaktadırlar:

Ehl-i Sünnet'in bir grubu, Hz. Mehdi'nin (a.f) İsa b. Meryem olduğuna inanmaktadır ve bu hususta Enes b. Malik'ten nakledilen tek bir hadise dayanmaktadır.⁵⁴

Çok az bir gurup da, Hz. Mehdi'nin (a.f) Abbas b. Abdulmuttalib'in evlatlarından olduğuna inanmaktadır. Onlar *Kenzu'l-Ummal* kitabında zikredilen bir tane hadise istinat etmektedirler.⁵⁵

⁴⁹ Siğani, İbn Ebi Şeybe, el-Mesnef, h. 19484; Ebi Davud, Sünen, h. 4282.

⁵⁰ Siğani, İbn Ebi Şeybe, el-Mesnef, c. 7, h. 19484.

⁵¹ Siğani, İbn Ebi Şeybe, el-Mesnef, h. 20770.

⁵² Ahmet b. Hanbel, Müsned, c. 3, s. 37.

⁵³ Mukaddes-i Şafii, İkdu'd-Durer, s. 95.

⁵⁴ İbn Mace, Sünen, Kitabu'l-Fiten, h. 4029.

⁵⁵ Hanbeli, Mevla Ali, Kenzu'l-Ummal, c. 14, s. 264, h. 38663.

Diğer bir gurup da, Hz. Mehdi'nin (a.f), İmam Hüseyin'in (a.s) değil de İmam Hasan Mücteba'nın (a.s) evlatlarından olduğuna inanmaktadırlar.⁵⁶

Başka bir gurup ise şöyle demektedir: Hz. Mehdi'nin (a.f) babasının ismi Peygamber'in (s.a.a) babasının ismiyle aynıdır. Hz. Muhammed'in (s.a.a) babasının ismi Abdullah olduğu için Mehdi b. Hasan Askerî, vaat edilen Mehdi (a.f) olamaz. Bu ihtimalin kaynağı da *Kenzu'l-Ummal* kitabında zikredilen bir rivayettir.⁵⁷

Ehl-i Sünnet'in bir grubu da on iki imam inancına sahip olan Şia mezhebi gibi, Hz. Mehdi'nin (a.f) Peygamber (s.a.a) ve Hz. Fatma'nın (s.a) evlatlarından olduğuna ve Hz. İsa'nın (a.s) ise Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuru anında ona yardıma geleceğine ve namazda ona uyacağına inanmaktadırlar. Ama onun kimliği hakkında ayrıntılı bir bilgi ortaya koymazlar.

Ümmü Seleme Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmektedir:

“Mehdi benim soyumdan ve Fatma'nın evlatlarındandır.”⁵⁸

Cabir b. Abdullah Peygamber'den (s.a.a), Hz. İsa'nın (a.s) Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuru anında yeryüzüne ineceğini nakletmektedir.⁵⁹ Abdullah b. Ömer şöyle demektedir: “Mehdi, Hz. İsa'nın (a.s) ona yardıma geleceği ve onun arkasında namaz kılacağı kimsedir.”⁶⁰

Ehl-i Sünnet âlimlerinden olan Zehebî, “Mehdi (a.f) Abbas b. Abdulmuttalib'in evlatlarındandır” hadisini eleştirerek şöyle demiştir: Bu hadisi sadece Muhammed b. Velid nakletmiştir ve o, hadis uyduran kimselerdendir.⁶¹

Ehl-i Beyt mektebinin görüşünün ispatı için şu noktalara değinebiliriz:

Öncelikle; on iki imamın geleceğini bildiren sahih hadisler bütün temel kaynaklarda yer alır. Hatta bazı kaynaklar bunları isimleriyle açık bir şekilde tanıtır. Buna göre bu hususta hadis yoktur diyenlerin sözünün yanlış olduğu ortaya çıkmaktadır. İbn Abbas'tan, Na'sel isimli bir Yahudi'nin Peygamber'in (s.a.a) yanına gelerek ona birçok soru sorduğu rivayet edilmektedir. Na'sel vasiler hakkında da Peygamber'e (s.a.a) soru sormuştur. Peygamber (s.a.a) onun bu sorusuna şöyle cevap vermiştir: “Benim ilk vasim Ali, ondan sonra Hasan, Hüseyin ve onun evlatlarından dokuz imam.” Na'sel şöyle sordu: “Onların isimleri nelerdir?”

Peygamber (s.a.a) imamların isimlerini on ikinci imama kadar zikrettiler. Peygamber (s.a.a), Cabir b. Ensarî'nin, Hz. Ali'den (a.s) sonraki imamların isimleri hakkındaki sorusuna şöyle cevap vermiştir:

⁵⁶ İbn Kayyum Cevzî, Etnaru'l-Munif, s. 151, Milanî'nin nakline göre el-İmam Mehdi, s. 21.

⁵⁷ Hanbelî, Mevla Ali, Kenzu'l-Ummal, c. 14, s. 268, h. 38678.

⁵⁸ Osman b. Sait el-Kamerî, es-Sünen el-Varide fi'l-Fiten ve Gevailiha ve's-Saati ve İşaratıha, c. 5, s. 1057.

⁵⁹ a.g.e, c. 6, s. 1237.

⁶⁰ Neim b. Himad el-Mervezî, el-Fiten, c. 1, s. 373.

⁶¹ Bu hadisi sadece Muhammed b. Velid Mevla Beni Haşim nakletmiştir ve o da hadis uyduranlardandır. İbn Hacer Heysemî, es-Sevaik el-Muhrige, c. 2, s. 478.

“Ali’den sonra Hasan ve Hüseyin imamdırlar. Sonra Seyyidu’l-Abidin, sonra Muhammed b. Ali Bâkır, sen onu göreceksin. Onu gördüğün zaman benim selamımı ona ulaştır. Sonra Cafer b. Muhammed Sâdık, sonra Musa b. Cafer Kazım, sonra Ali b. Musa Rıza, sonra Muhammed b. Ali Cevat, sonra Ali b. Muhammed Taki, sonra Hasan b. Ali Zeki ve ondan sonra Hak için kıyam edecek ümmetimin Mehdisi (Muhammed b. Hasan) Sahib-i Zaman imamdır. O, yeryüzünü, zulümle dolduktan sonra adaletle dolduracaktır.”⁶²

İkinci olarak; Hz. Mehdi’nin (a.f) doğumunu ve çocukluğunu nakleden birçok tarihî delil ve kaynak vardır. Örnek olarak Ehl-i Sünnet’in birkaç sözünü aşağıda nakledeceğiz:

1. Hafız Süleyman Hanefî şöyle demektedir: Araştırmacı ve güvenilir kimselerin yanında doğru olan haber, Mehdi’nin Şaban ayının on beşinci gecesinde (255 hicrî kamerî) Samerra şehrinde doğmuş olduğudur.⁶³

2. Hâce Muhammed Parsa *Faslu’l-Hitap* kitabında şöyle demektedir: Ebu Muhammed b. Askerî Ehl-i Beyt’tendir. Onun; Kaim, Hüccet, Mehdi ve Sahibu’z-Zaman olarak adlandırılan Ebu’l-Kasım’dan başka çocuğu yoktur. O, Hicrî 255 yılında Şaban ayının on beşinde dünyaya gelmiştir. Annesinin ismi Nercis’tir. O, babası şehit edildiğinde beş yaşındaydı.⁶⁴

3. İbn Hallakan *Vefeyatu’l-E’yan* kitabında şöyle yazmaktadır: Ebu’l-Kasım Muhammed, ...Muhammed Cevat’ın oğlu Ali Hadî’nin oğlu Hasan Askerî’nin oğludur. O, Hüccet olarak tanınan Şiaların on iki imamlarının on ikincisidir. O 255 yılının (h.k.) Şaban ayının yarısında Cuma günü dünyaya gelmiştir.⁶⁵

4. Zehebî de kitaplarından üçünde Hz. Mehdi’nin (a.f) doğumuna işaret etmiştir ve *el-İber* kitabının 256 yılının (h.k.) olayları kısmında şöyle yazmaktadır: Bu yılda Muhammed b. Hasan b. Ali el-Hadî b. Muhammed Cevat b. Ali Rıza b. Musa Kazım b. Cafer Sâdık Alevî Hüseyinî dünyaya gelmiştir. Künyesi Ebu’l-Kasım’dır ve Rafızîler (Şiiler) onu, el-Halef, el-Hüccet, Mehdi Muntazar (beklenen Mehdi) ve Sahibu’z-Zaman olarak adlandırmaktadırlar. O, on iki imamların sonuncusudur.⁶⁶

5. Günümüz Ehl-i Sünnet âlimlerinden olan Hayruddin Zerekî (vefat: 1397 h.k.) de *el-A’lam* kitabında şöyle yazmaktadır: O, Samerra şehrinde dünyaya gelmiştir ve babasının vefatı anında beş yaşındaydı. O, 255 yılının (h.k.) Şaban ayının on beşinci gecesine dünyaya gelmiştir ve 265 yılında (h.k.) gaybete çekilmiştir.⁶⁷

Ayetullah Sâfi, *Mehdeviyet* kitabında Hz. Mehdi’nin (a.f) doğumuna bir şekilde işaret eden Ehl-i Sünnet âlimlerinden yetmiş yedisinin ismini zikretmektedir.⁶⁸

⁶² Tabersî, Ahmet b. Ali, el-İhticac, Tahkik, Bahadırî, İbrahim ve ...c. 1, s. 68-69. Aynı şekilde on iki imamın geleceğini bildiren hadisler hakkında Sahih-i Müslim’in, c. 6, s. 3 ve 4, el-İmare kısmına müracaat edebilirsiniz.

⁶³ Kunduzî Hanefî, Süleyman, Yenabiu’l-Mevedde, s. 179.

⁶⁴ A.g.e.

⁶⁵ İbn Hilkan, Vefeyatu’l-E’yan, c. 4, s. 562.

⁶⁶ Zehebî, el-İber fi Haberin min Giber, c. 3, s. 31.

⁶⁷ Zerkî, Hayruddin, el-İ’lam, c. 6, s. 80.

⁶⁸ Sâfi Gulpeyanî, Lütfullah, İmamet ve Mehdeviyet, c. 2, s. 56-241.

Belki de İbn Hacer Heysemî gibi bazı Ehl-i Sünnet âlimleri, Hz. Mehdi'nin (a.f) ömrünün uzun olmasını onun doğmadığına delil olarak getirmiş olabilirler. Ama Hz. İsa b. Meryem'i Hz. Mehdi'ye (a.f) namazda uyması için yaşatan, Hz. Yunus'u (a.s) balığın karnında koruyan ve sadece peygamberlik süresi dokuz yüz elli yıl olan Hz. Nuh'a (a.s) uzun ömür veren yüce Allah, Hz. Mehdi'ye (a.f) uzun ömür vermekten aciz midir?⁶⁹ Ehl-i Sünnet'in kendisi de Hz. İsa'nın (a.s), Hz. Hızır'ın (a.s), Hz. Salih'in (a.s) ve... hayatta olduklarına inanmaktadırlar. Buna göre Hz. Mehdi'nin (a.f) doğumu, Ehl-i Sünnet'in de vakıf olduğu kesin ve açık bir olaydır.

Muhammed b. Ali Hamza şöyle demektedir: Hz. Hasan Askerî'nin (a.s) şöyle buyurduğunu duydum:

“Allah'ın kullarına olan velisi ve hücceti ve benim halifem 255 yılının (h.k.) Şaban ayının on beşinci gecesi hava ışımaya başladığı sırada dünyaya gelmiştir.”⁷⁰

2. Hz. Mehdi'nin Gaybeti

Önceden değindiğimiz gibi Şia, Hz. Mehdi'nin (a.f) doğduğu ve 329 (h.k.) yılında da gaybete çekildiği konusunda ittifak etmiştir. Onlar Hz. Mehdi'nin (a.f), Allah Teâlâ ona zuhur izni verene kadar hayatta kalacağına inanmaktadırlar. Peygamber (s.a.a) ve Ehl-i Beyt'ten (a.s) nakledilen hadis ve rivayetler de bu inancı desteklemektedir. Bu rivayetler Hz. Mehdi'nin (a.f) gaybetinden veya doğumundan kitaplarda kaydedilmiştir.

Ama Hz. Mehdi'nin (a.f) doğduğuna inanmayan Ehl-i Sünnet âlimlerinden bir gurup, onun gaybete çekildiği hususunda da Şia mezhebinden değişik görüşe sahiptirler.

3. İmam Mehdi'nin Masum Oluşu

Ehl-i Sünnet âlimlerinin çoğu Hz. Mehdi'nin (a.f) masum olduğuna inanmamaktadırlar ve onu, diğer insanlar gibi bazı günah ve hatalara duçar olabilecek normal bir insan olarak görmektedirler. Bu görüşü İbn Kesir gibi Ehl-i Sünnet âlimlerinin birçoku kabul etmektedir.⁷¹ Ehl-i Sünnet bu konuda Peygamber'in (s.a.a) buyurduğu şu hadise istinat etmektedirler:

“Hz. Mehdi (a.f) biz Ehl-i Beyt'tendir; Yüce Allah onun işlerini bir gecede hazırlayacaktır.”⁷²

Ama Şia mezhebine göre bütün imamlar masumdur ve onların hata ve günah işleme ihtimalleri yoktur.

⁶⁹ Meclisî, Biharu'l-Envar, c. 51, s. 99-102 kaynağına müracaat edebilirsiniz.

⁷⁰ Kamranî, Mehdi, İmamet ve Velayet Güneşi kaynağından alınmıştır.

⁷¹ Sünen-i İbn Mace'nin Şerhi, c. 2, s. 519.

⁷² İbn Mace, Sünen, c. 2, s. 4087.

Mehdilik Felsefesi

Mehdilik felsefesinin temelleri iki yönden; yani illet-i gaî (ereksel neden) ve illet-i failî (edimsel neden) yönünden incelenebilir.

1. Kâmil İnsan ve İlet-i Gaî (Ereksel Neden) Silsilesinde Yer Alması

Âlemin yaratılışındaki ilahî hedef ve onun illet-i gaîsi (ereksel nedeni) kâmil insandır. Bu hedef ve amaç da on dört masumun vücudunda tecelli etmiştir ve bu yüzden o, yeryüzünün hâkimi ve Allah'ın halifesidir.

Bu şekilde bir yönelişle İslâm felsefecileri, yeryüzünde kâmil veli ve Halifetullah'ın olması konusuna ele almış ve onu kendi ilke ve delilleriyle ispatlamışlardır.

Felsefenin önderi Ebu Ali Sina, *eş-Şifa* kitabının bir bölümünde imam ve halife konusyla ilgili olarak kâmil insanın batnî, ahlâkî ve amelî makam ve mertebelerini anlatarak şöyle diyor: Eğer birisi bu özellikle yani peygamberlerin sıfatıyla sıfatlanırsa, insanî bir eğitici olur... ve o yeryüzünün hâkimi ve yeryüzünde Allah'ın halifesi olur.⁷³

İşrak felsefesinde de, toplumun önderi ve imamı konusu ele alınarak gaybet konusuna teveccüh edilmiştir.

Şeyh İşrak Şehabü'd-din Suhreverdî, *Hikmetü'l-İşrak* kitabında imam, rehber, toplumun başkan ve rehberinin kısımları konusundan bahsederek kendi İşrak felsefesi kaynaklarına göre, bir toplumun yöneticisi, başkanı ve rehberinin taşınması gereken şartları beyan etmiştir. O bu hususta şöyle diyor:

Âlem, hiçbir zaman hikmet (sağlam ilim), delil ve açıklamalara sahip olan birisinin varlığından boş kalmaz. Böylesi bir şahıs Allah'ın yeryüzündeki halifesidir ve yer ve gökyüzü olduğu sürece de bu şekilde devam edecektir. Sonuç olarak her zamanda, kâmil ilim ve amelin örneği ilahî bir şahıs, Allah'ın halifesi ve toplumun yönetimine sahip olacak ve hiçbir zamanda yeryüzü böyle bir insandan boş kalmayacaktır... Yönetimin ona ait olduğunu söylemekten maksadımız, onun yöneticilik makamını ele geçirmesi değildir. "İlahi İmam" bazen açıktan devlet kurarak güç kazanır, bazen de son derece bir gizliliğe (gaybet) bürünür. Bu imam, insanlar tarafından "Zamanın Kutbu", "Zamanın Velisi" olarak adlandırılan imamdır. Ondan bir iz olmasa dahi toplumun yönetimi ona aittir. Elbette bu lider, ortaya çıkarak hükümetin başına geçecek olursa, o dönem nurla dolar.⁷⁴

Allâme Tabatabâî, velayet risalesinde şöyle yazmaktadır: Velayet, kâmil insanın en son derecesidir ve şeriatın gelmesinin en son amacıdır.⁷⁵

⁷³ eş-Şifa, s. 455, 5. bölüm. Manzume şerhinde Ebu Ali Sina'nın ibaresi şöyledir: "Bu faziletlerin başı iffet, hikmet ve cesarettir ve bunların toplamı da adalettir. Adalet, teorik faziletin dışındadır. Eğer birisi buna ilave olarak teorik fazilete de sahip olursa kurtuluşa ermiştir. Eğer birisi bunlara da ilave olarak peygamberlerin sıfat ve özellikleriyle sıfatlanırsa, insanî eğitmen (türlerin şekillerinde eser sahibi) olur. Ve... Allah kullarının işleri ona sevk edilir; yani onlara tekvinî ve teşriî velayeti olur. O, yeryüzünde hâkim ve Allah'ın halifesi olur. (Şerh-i Manzume, c. 4, s. 313.)

⁷⁴ Hikmet-i İşrak, Şeyh İşrak'ın yazdığı eserlerin toplamından, c. 2, s. 11-12; Şerh-i Hikmet-i İşrak, s. 23-24.

⁷⁵ Kitabü's-Şia, Henry Corbin ile yapılan konuşmaların toplamı, s. 185-186.

Allâme Tabatabâî, *el-Mizan* tefsirinde şöyle söylemektedir: Velayet kelimesi için birçok manalar söylendiye de, onun asıl manası, iki şey arasında engel olan bir aracının, o iki şey arasında hiçbir şey kalmayacak şekilde kaldırılmasıdır.⁷⁶

İhvanu's-Sefa felsefecileri de kendi felsefelerinde, Mehdi (a.f) konusunun önemine yer vermişler ve “gaybet ve zuhur (Mehdilik)” konusunu açıklamışlardır. Onlar Mehdi'ye (a.f) ve onun yeryüzünü zulümle dolduktan sonra gelip adaletle dolduracağına inanmaktadırlar.

...İmamlar için iki dönem vardır: Açıklık dönemi ve gizlilik dönemi. Açıklık döneminde, imamlar insanların arasında açıktadırlar ve gizlilik döneminde ise (insanların arasında olmalarına rağmen) tanınmıyorlar. Bu olay korkudan dolayı değildir. Ama gaybete çekilmiş imamın yarenleri, onun yerini bilerek istedikleri zaman yanına gidebilirler ve eğer böyle olmazsa bir dönem için Allah'ın hücceti olmamış olur. Ama Yüce Allah, hiçbir zaman mahlûkatı hüccetsiz bırakmaz ve insanlarla onun arasında olan bağı kesmez. İmamlar, açıklık döneminde de gizlilik döneminde de yeryüzünün direkleri ve Allah'ın gerçek halifeleridirler. Açıklık döneminde de gizlilik döneminde de, ölen birisi eğer zamanının imamını tanımamışsa, cahiliyet zamanının insanları gibi ölmüş demektir.⁷⁷

Büyük âlimlerden bir grubu şöyle dediler: İnsanın yaratılış hedefi, tekâmüldür. Tekâmül, daha üstün bir varlığa bağlanmaktır ve üstün varlık da sadece Yüce Allah'dır. Bu hedef, mutlaka bazı insanlarda gerçekleşmelidir. Eğer gerçekleşmezse, amacın dışına çıkmış olur ve Allah'ın fiillerinde amacın dışına çıkılması da, onun acizliği veya cahilliği anlamına gelir ki bu da muhal bir şeydir. Ve bu insanlar, on dört masumların ta kendileridirler.⁷⁸ Yani illet-i gaî (ereksel neden) esasına göre âlemin yaratılış hedefi, kâmil insandır.

2. Kâmil İnsanın Failî İletler (Edimsel Nedenler) Zincirinde Yer Alması

Failî illetler (edimsel nedenler) açısından konu şöyle açıklanır: Sebep ve sonucun cinsi itibariyle, her yönden vahit olan ve hiç kesret (çokluk) yönü olmayan birinci illetle, kesret (çokluk) olan âlemin arasında, bir birlik yönünün olması gerekir. Bu birlik yönü de sadece nefis âleminde mümkündür. Zatında madde âleminden ve maddenin ürünü olan, kemal ve fiilî makamda ise tecerrüt âleminden olan iki yönlü bir nefis, yani herhangi bir nefis değil, kesretleri (çokluğu) etkisi altına alacak kâmil bir nefistir ve o da Peygamber'in (s.a.a) ve Ehl-i Beyt'in temiz ve güzel nefisleridir.⁷⁹

Eğer Peygamber (s.a.a) olmasaydı, âlemin birlik yönü olmayacak ve o zamanda da kesretler (çokluklar) olmayacaktı.

Merhum Seyyid Haydar Âmulî, Camiu'l-Esrar kitabında şöyle yazıyor: Allah'ın gözü, kâmil insandır ve “Levlake...” hadis-i kutsisinde buyurduğu gibi Yüce Allah, onun bakışıyla

⁷⁶ el-Mizan, c. 10, s. 89.

⁷⁷ Hana el-Fahurî, Halilu'l-Cer, Tercüme: Âyefî, Abdu'l-Muhammed, İslâm âlemindeki felsefe tarihi, s. 207-208.

⁷⁸ Geramî, Muhammed Ali, “Levla Fatma” hadisi hakkında, s. 17.

⁷⁹ a.e.g, s. 22.

âleme bakar.⁸⁰ Yani kâmil insan, kemal makamında vasıl makamına erişir ve âlemi sebepler yoluyla idare eden Allah, kâmil insan yoluyla âlemi idare eder.⁸¹

Merhum Seyyid Haydar Âmulî, başka bir yerde ise şöyle demektedir: Sebepler-sonuç ilişkisi kaidesi türünden ve açık olan felsefi bir kaide (birden sadece bir ortaya çıkar veya bir sadece birden ortaya çıkar), bizimle Allah arasında yaratılıştaki, feyiz verilmesinde, tekâmülde, hacetlerin karşılanmasında vb... bir aracının olması gerektiğini bize anlatmaktadır. Felsefe’de zikredilen araçlara “Mukaddes Akıllar” tabiri kullanılır. Meşşa grubu, onların 10 tane olduğunu söylemekte ve İşrak grubu ise zikredilen sayıyı delilsiz saymakta ve akılların çok olduğuna, hatta sonsuz olduğuna inanmaktadırlar.⁸²

Burada Camie-i Kebire ziyaretinin şu cümlelerinin anlamı açıklık kazanmaktadır: “Allah sizinle başlatır ve sizinle sona erdirir; sizinle yağmuru yağdırır, sizinle gökyüzünün, onun izni hariç, yeryüzüne inmesini engeller; sizinle kalplerden gam ve sıkıntıyı giderir. Peygamberlere inen ilimler ve meleklerin getirdikleri sizin yanınızdadır.”⁸³

Sözümüzü İmam Humeyni’nin bir açıklamasıyla noktalayalım:

İnsanın yaratılış gayesi, kutsi hadislerde geldiği gibi (Ey âdemoğlu! Her şeyi senin için ve seni de kendim için yarattım) mutlak gayb âlemidir. Kur’ân-ı Kerim’de Musa bin İmran’a (ala nebiyyina ve alih ve aleyhisselam) şöyle hitap ediliyor:

“Ben seni kendim için seçtim.”⁸⁴

Ve başka bir yerde de:

“Ben seni seçtim. Şimdi vahyedilene kulak ver.”⁸⁵

Yani insan, Allah ve onun mukaddes zatı için yaratılmıştır ve O’nun mahlûkatı içerisinde seçilmiştir. Tekâmülünün hedefi, Allah’ın katına ulaşması, O’nun zatında fani olmak ve onda fani kalmaktır. Onun dönüşü, Kur’ân-ı Kerim’de de buyrulduğu gibi:

“Şüphesiz onların dönüşü ancak bizdir.”⁸⁶

Allah’a doğru, Allah’tan, Allah’ta ve Allah ile birliktedir. Diğer varlıklar da insan sayesinde Allah’a yönelirler; aslında onların dönüş yeri insanadır. Velayet makamının bir kısmını açıklayan Camie-i Kebire ziyaretinde de bu konuyla ilgili şöyle geçmektedir: “Ve mahlûkatın dönüşü sizedir; onların hesabı size aittir.” Ve yine: “Allah, sizinle başlatır ve sizinle sona erdirir.”

⁸⁰ Camiu’l-Esrar, s. 381.

⁸¹ Geramî, Muhammed Ali, “Levla Fatma” hadisi hakkında, s. 23.

⁸² Geramî, Muhammed Ali, “Levla Fatma” hadisi hakkında, s. 66-70.

⁸³ Mefatihul-Cinan, s. 549.

⁸⁴ Taha, 41.

⁸⁵ Taha, 13.

⁸⁶ Gaşiye, 25.

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz onların dönüşü ancak bizdir. Sonra onların sorguya çekilmesi de sadece bize aittir.”⁸⁷

Camie-i Kebire Ziyaretnamesinde şöyle buyrulmaktadır:

“Ve mahlûkatın dönüşü sizedir; onların hesabı size aittir.”

Bu tevhit sırlarından bir sırdır ve kâmil insana müracaat etmenin Allah’a müracaat etmek olduğuna dair bir işarettir. Çünkü kâmil insan Allah’ta mutlak bir şekilde fani olmuştur; kendisinde enaniyet (benlik) yoktur. Kur’ân ve hadislerde işaret edildiği gibi, onun bizzat kendisi güzel isimlerdendir ve ism-i azamdandır.

Hz. Mehdi’nin Diğer Kurtarıcılardan Farkı

İnsanlık hayatının son döneminin vaat edilen kurtarıcısını tanıtmak, eskilerden beri çeşitli din ve mekteplerin ehemmiyet ve önem verdiği bir konudur. Ancak, dinlerin sayısı bir taraftan ve soruya söz konusu olan konunun dairesinin geniş oluşu diğer bir taraftan, bu konuyla ilgili olan her açının incelenmesini imkânsız kılmaktadır. Sayısızca tahrifat ve ilahî dinlerin (İslâm dışında) kitaplarının ilk nüshalarına ulaşmanın imkânsız oluşu da bu dinlerin görüşleri hakkında kesin ve yakinî olarak açıklama yapamamıza neden olmaktadır.

Burada kısaca, dinlerin mevcut kitap ve kaynaklarına dayanarak; İslâm dini, Yahudilik, Hıristiyanlık, Zerdüştlük ve Budizm’in, kurtarıcı hakkındaki görüşleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Bütün konuyu şu başlıklar altında toplayabiliriz:

a) Dinlerin ortak görüşleri:

- 1- Zuhurun müjdesi.
- 2- Kurtarıcının üstün ve seçkin şahsiyeti.
- 3- Global hükümet.
- 4- Barış ve adaletin sağlanması ve zulmün ortadan kaldırılması.
- 5- Salihlerin ve mazlumların yeryüzünün varisleri olması.

b) Dinlerin farklı görüşleri:

- 1- Vaat edilen kurtarıcının kimliği ve lakapları.
- 2- Vaat edilen kurtarıcının manevî konumu ve derecesi.

⁸⁷ Gaşiye, 25 - 26.

a) Dinlerin Ortak Görüşleri:

1- Zuhurun Müjdesi

İslâm: Bu konu, İslâm dininin kesin inançlarından biridir ve Kur’ân-ı Kerim’de ve İslâmî rivayetlerde ayrıntılı olarak bu konudan bahsedilmiştir.⁸⁸ Yüce Allah âyetinde zuhur vaadini vermiştir:

“Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hâkim kılacağı, ...vaat etti.”⁸⁹

İmam Muhammed Tâki’den (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

“Bizim kaimimiz vaat edilen Mehdi’dir (a.f) ... Muhammed’i (s.a.a) peygamber olarak gönderen ve bizleri de imamet makamına has kılan Allah’a andolsun ki eğer dünyanın ömrünün bitmesine bir gün kalsa bile, Yüce Allah o günü, Hz. Mehdi (a.f) zuhur edip zulümle dolu yeryüzünü adaletle dolduruncaya kadar uzatacaktır.”⁹⁰

Yine Kur’ân’da şu âyet de Hz. Mehdi’nin kıyamı için açık bir müjde sayılır:

“O Allah ki Peygamberini hidayet ve hak din ile gönderdi, dinini bütün dinlere galip kılsın diye, müşrikler bunu istemeseler bile.”⁹¹

Böyle bir vaat şimdiye kadar gerçekleşmediğine göre bu vaadin gerçekleşeceği gün kesindir. Yani İslâm’ın bütün dinlere her yönüyle galip olduğu gün mutlaka gerçekleşecektir ve bu bir ilahî vaat ve müjdedir.

Yahudilik: Yahudilikte de defalarca Maşiyeh’in (Mashiah) zuhur edeceği müjdelenmiştir.⁹² O günde, büyük Mikailî server ayağa kalkacak ve... Yeryüzünde uyuyanların (ölülerin) çoğu uyanacaktır. Bunlardan bazıları ebedî hayat için ve bazıları da sayılmak ve ebedî aşağılığa duçar olmak için yeniden dirileceklerdir.⁹³

Hıristiyanlık: Hıristiyanlık (Katolik, Ortodoks ve Protestan) dininin takipçileri de vaat edilen kurtarıcıyı beklemekteler. “İnsanoğlu kendi görkemi içinde bütün melekleriyle birlikte gelince, görkemli tahtuna oturacak...”⁹⁴

⁸⁸ Allâme Meclisî, Kur’ân’ın 33 âyetinin Hz. Mehdi (a.f) hakkında olduğunu bilmiş ve onları rivayî olarak (rivayetlerle) tefsir etmiştir. Sadece “يَمَلَا الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا” tabirini içeren üç yüzden fazla rivayet zikretmiştir.

⁸⁹ Nur, 55.

⁹⁰ Meclisî, Biharul-Envar, c. 51, s. 156.

⁹¹ Saf,9

⁹² “Gencine-yi ez Telmud” kitabında “Maşiyeh” in şahsiyeti hakkında birçok âyet vardır. (Feridun Gorganî, Abraham-ı Kohen, s. 352-354; İntizar-ı Mev’ud, 15. sayı, 6. fasıl, h.ş. 1384 yılı yıllığından naklen.)

⁹³ Mukaddes Kitap, Danyal Nebi (a.s) Kitabı, tercüme: Fazılhan, Hemedanî, s. 1567, 1-3. bentler, Huda Murat Süleyman, Dersname-yi Mehdeviyet, 1385, s. 24 (kitabından naklen)

⁹⁴ A.g.e, Matta İncili, 25. bâb, 31-33.bâb; Mukaddes Kitap, Daru’s-Sulte-yi Londra, 1914.

İslâm dini açısından (özellikle Ehl-i Beyt mektebi), insanlık hayatının son döneminin vaat edilen kurtarıcısı, bir insanın sahip olabileceği olumlu özelliklerin hepsine sahip ve Yüce Allah'ın özel olarak seçtiği bir kimsedir. İsmet (günahsız olmak), ilahî feyzin vasıtası, Allah-u Teâlâ'nın nimet ve bereketlerinin nazil olduğu kapı, varlık âleminin mihveri ve huzur kaynağı gibi özellikler, İslâm dininin Hz. Mehdi'ye (a.f) atfettiği seçkin niteliklerdendir.

“Ben de Baba'dan dileyeceğim. O sonsuza dek sizinle birlikte olsun diye size başka bir Yardımcı, Gerçeğin Ruh'u'nu verecek. Dünya O'nu kabul edemez...”⁹⁵

Zerdüştlük: Bu dinin takipçileri, her biri bin yıl arayla birbiri arkasından zuhur edecek üç kurtarıcının bekleyişindedirler. Bu kurtarıcıların hepsi Zerdüş'tün soyundan olacaktır ve onların üçüncüsü (İstut Erte) son vaat edilen kurtarıcıdır.

“Mazda'nın yarattığı güçlü Ferkiyani'yi övüyoruz; ... cihanı yeniden yarattığı zaman... ölümlerin yeniden dirilip ölümsüz hayata yöneldikleri zaman...”⁹⁶

2- Kurtarıcının Üstün ve Seçkin Şahsiyeti

Bütün dinlerde vaat edilen kurtarıcının şahsiyeti oldukça seçkin bir konumda yer almaktadır. Ancak İslâm dini bütün bu dinlerin başında yer alarak, Hz. Mehdi'yi (a.f) daha üstün özelliklerle nitelemektedir.

İslâm dini açısından (özellikle Ehl-i Beyt mektebi), insanlık hayatının son döneminin vaat edilen kurtarıcısı, bir insanın sahip olabileceği olumlu özelliklerin hepsine sahip ve Yüce Allah'ın özel olarak seçtiği bir kimsedir. İsmet (günahsız olmak), ilahî feyzin vasıtası, Allah-u Teâlâ'nın nimet ve bereketlerinin nazil olduğu kapı, varlık âleminin mihveri ve huzur kaynağı gibi özellikler, İslâm dininin Hz. Mehdi'ye (a.f) atfettiği seçkin niteliklerdendir.

3- Global Hükümet

Büyük dinlerin çoğu kurtarıcının hükümetini, bütün dünyayı kapsayan yani bütün millet, din ve kültürlerin tam bir hoşnutluk ve razılık içerisinde bir bayrak altında toplanacakları, bir hükümet olarak bilmektedirler.

İslâm:

“Müşrikler istemeseler de dinini bütün dinlere üstün kılmak için Peygamberini hıdayet ve hak ile gönderen O'dur.”⁹⁷

⁹⁵ Yuhanna İncili, 14: 17.

⁹⁶ Yişnalar, 2: 349, aynı kaynaktan naklen, 4. dipnot, s. 160.

⁹⁷ Saf, 9, Tevbe, 33.

Bu âyetten, İslâm dininin nurunun Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhur etmesiyle dünyanın her yerine yayılacağı, bütün insanların ya teslim olup boyun eğecekleri ya da adaletin keskin bıçağı altında helak olacakları ve İslâm bayrağının her yerde dalgalanacağı ve izzetli olacağı anlaşılmaktadır.

Yahudilik: Hz. Davud'un (a.s) Zebur'unda şöyle geçmektedir: "Ya Allah, ahkâm ve şeriatını, mülk ve ahkâmını bir melekezadeye bahşet ki; denizlerden denizlere, nehirlerden nehirlere, yeryüzünün en uzak noktasına kadar saltanat etsin..."⁹⁸

Hıristiyanlık: "Bütün kabileler onun yanında toplanacaklardır."⁹⁹

4- Adalet ve Evrensel Barış:

Adalet ve evrensel barışın sağlanması ve zulmün ortadan kaldırılması; çoğunlukla kurtarıncının bahsedildiği yerlerde, üzerlerinde vurgulanan konulardandır.

İslâm: Müminlere verilen en mübarek müjde, Hz. Mehdi'nin (a.f) bütün dünyaya hükmedeceği, zulme galebe geleceği, korku ve vahşetten uzak, emniyet ve razılığın zirvesinde olan ideal bir yaşamı sağlayacaktır.

"Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hâkim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dinî (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vaat etti."¹⁰⁰

Yahudilik: "Ve o, senin kavmini adaletle yönetecektir, senin miskinlerini yüce ve zalimleri aşağı kılacaktır. Onun zamanında salihler çoğalacaktır... Bütün yeryüzü ümmetleri onu mutlu olarak çağıracaklardır."¹⁰¹

"...Kimdir o ki adalet onu ayaklarına çağırarak... Ve onu padişahlara musallat edecektir..."¹⁰²

Hinduizm: "Zaman, ahiru'z-zamanda adaletli bir padişaha ulaşacaktır ki; ..." ¹⁰³

5- Salihler ve Mazlumlar, Yeryüzünün Varisleri:

Bu konu da çoğu dinlerde söz konusu edilmiştir ve herkesin ümidi, görünürde güçlü ve kudretli zulüm cephesinin parçalanacağı ve mazlum ve mustazafların (zayıfların) kudrete ulaşacağı günedir.

⁹⁸ Ferzî Horasanî, Muhammed Ali, Umid-i Sebz, s. 72 (kitabından naklen)

⁹⁹ Matta İncili, 25. bâb, s. 60, 31-33. Bentler.

¹⁰⁰ Nur, 55.

¹⁰¹ Davud'un (a.s) Zebur'u, 2,72-18; 96, 10-13. mezamirleri.

¹⁰² Mukaddes Kitap, Ahd-i Atik, Yeşeya Nebî (a.s) Kitabı, s. 1031 ve 1057. Aynı kaynaktan naklen, 4. dipnot, s. 140.

¹⁰³ Ferzî Horasanî, Muhammed Ali, Umid-i Sebz, s. 72 (kitabından alıntı)

İslâm:

“Biz ise, o yerde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve onları (mukaddes topraklara) vâris kılmak istiyorduk.”¹⁰⁴

“Andolsun ki, Zikir’den (Tevrat) sonra Zebur’da da: Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır diye yazmıştık.”¹⁰⁵

Yahudilik: Zebur’da şöyle geçmektedir: “...Ancak Allah’a tevekkül edenler yeryüzünün varisleri olacaklardır... Ancak mütevazı olanlar yeryüzünün varisleri olacaklardır ve selamette olmaktan lezzet alacaklardır... Sadıklar yeryüzünün varisleri olacak ve onda ebedî olarak yaşayacaklardır.”¹⁰⁶

Zerdüştlük: “...ki galip Suşiyant’a ve onun diğer dostlarına ait olacaktır... Suçlular ve aldatıcılar ortadan kaldırılacaktır.”¹⁰⁷ Suşiyant, Zerdüşti ayininin kurtarıcısıdır.

b) Dinlerin Bu Konudaki Farklı Görüşleri:

Cevapların hacminin uzamaması için, mektep ve dinler arasındaki en önemli ve asıl farklılıklardan ikisine kısaca değineceğiz.

1- Vaat Edilen Kurtarıcının Kimliği ve Lakapları

Her doğru inanç gibi mehdilik konusunda da çeşitli farklılıklar söz konusu olmuştur. Bu, o inancın sağlam olmadığını delili değil aksine bu inancın temelinin insanın fitratına uygun ve Peygamberler tarafında sürekli insanlara açıklanmış olduğunu gösterir. Ancak gerçekler çeşitli faktörler yüzünden tahrife uğradığına göre bu inanç da zamanla tahrife uğramıştır. Nitekim insanlık, tarihin bütün dönemleri boyunca sığınmak ve tapmak için bir ilah ve sığınak arayışında olmuşlardır, ancak çoğunlukla yanlış yollara ve sapıklıklara doğru sürüklenmiş ve Allah’a şirk koşmuşlardır.

Vaat edilen kurtarıcı konusu da insanların ideal ve amaçları için böyle önem ve konauma sahiptir. İnsanlık, her zaman için hakkın zafere ulaşacağı günün bekleyişinde olmuş ancak yine vaat edilen kurtarıcıyı tanımada yanlış düşmüş ve zihinlerinin algılayabileceği kapasitede bir takım kişileri kurtarıcı olarak farz etmişlerdir.

Bu arada Hz. Mehdi (a.f) hakkındaki en sağlam ve en net açıklama İslâm dininde ve Ehl-i Beyt mezhebinde yer alır. Bu mezhebe göre Hz. Mehdi’nin tam kişiliği açıktır O, Ehlîbeyt İmamlarının (on iki imam) sonuncusu ve halen hayatta ancak gözlerden saklıdır. İslâm dininde bu hazret için birçok isim ve lakap zikredilmiştir. En önemli lakabı Mehdi’dir.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Kasas, 5.

¹⁰⁵ Enbiya, 105.

¹⁰⁶ Mukaddes Kitap, Davut (a.s) Mezamirleri, 37. mezmur, 9-37. Bentler.

¹⁰⁷ Yişnalar, s. 160.

¹⁰⁸ Tabersî, Nûri, Mirza Hüseyin, en-Necmû’s-Sakıp, s. 55-132.

Yahudilik ayininde daha çok “Maşiyeh” ismi meşhurdur. Hıristiyanlar da Hz. İsa’nın (a.s) zuhurunun bekleyişindedirler ve Mukaddes Kitap’ta onun hakkında çoğunlukla “Şilu”, “Doğruluk Ruh”, “Allah’ın Oğlu” ve “İnsanoğlu” lakapları zikredilmiştir.¹⁰⁹

Zerdüştler sonuncu suşiyantlarını (kurtarıcılarını) “İstut Erte” olarak adlandırmaktadırlar. Hinduizm’de ise “Kaliki” vaat edilen kurtarıcıdır.

2- Beklenen Kurtarıcının Dinlerdeki Konumu ve Dinlerin Ona Olan Teveccühleri

Maalesef, kurtarıcının zuhur etmesi oldukça önemli ve hayafı bir konu olmasına rağmen, İslâm dini dışındaki diğer dinlerde bu konuya yeterince önem verilmemekte ve bahis konusu olmamaktadır. Ancak İslâm dini, hem Hz. Mehdi’nin (a.f) yüksek bir konum ve azamete sahip olduğuna inanmakta ve hem de onun bekleyicileri için önemli ve ağır sorumluluklar karar kılmıştır. İslâm dini açısından, Hz. Mehdi (a.f) masum (her türlü hata ve günahattan beri ve arınmış) bir imamdır.¹¹⁰ Kur’ân’ın her âyetinin gerçek manasına ve tefsirine vakıftır. İlahî vebî ilimle donanmıştır. Zamanın imamıdır. İlahi feyzin vasıtasıdır.¹¹¹ Yüce Allah’ın nimet ve bereketlerinin nazil olduğu kapıdır, varlık âleminin kutbu ve huzur kaynağıdır. Öyle ki eğer bir an bile yeryüzünde bulunmasa, yeryüzü üzerinde bulunan her şeyi yutar ve dağılıp gider Çünkü yeryüzü hüccetsiz varlığını devam ettiremez. Her dönemde mutlaka bir ilahî hüccet vardır Nitekim Kur’ân şöyle buyurur:

“Sen ancak bir uyarıcısın ve her kavmin bir hidayet edeni vardır.”

İmam Mehdi (a.f) Peygamber değildir ancak Peygamber’in vasisidir ve on iki imamın on ikincisidir. Liyakat sahibi insanlara nerede olurlarsa olsunlar onun vasıtasıyla manevî feyiz yetişir.¹¹²

Hz. Mehdi’nin Yaşadığına Dair Deliller

Hz. Mehdi’nin (a.s) varlığı ve imameti “imamet-i hasse” konularındandır. Bu konu için akfî delillerden direkt olarak faydalanılmaz.¹¹³ Akfî deliller genel olarak imameti ve

¹⁰⁹ Yuhanna İncili, 41. bâb, ayet: 26; 7, 16-13; 7, 2; 19, 8.

¹¹⁰ Masum olmak: Selim b. Gays şöyle demektedir: Selman’ın şöyle dediğini duydum: Peygamber’e (s.a.a), “Ey Resulullah! Her peygamberin bir vasisi vardır; sizin vasiniz kimdir?” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Ey Selman! Ali b. Ebu Talib’in benim vasim olduğuna dair şahadet ederim... Ve vasilerim oğlum Hasan, Hüseyin ve diğerleri Hüseyin’in oğullarıdır. Onlar Kur’ân ilerdir ve Kur’ân da onlardır ve bu iki parmak gibi birbirlerinden ayrılmazlar... Onlara itaat eden herkes Allah’a itaat etmiştir ve onlara itaat etmeyen kimse Allah’a itaat etmemiştir. Onların hepsi hidayet edicidirler. Şu âyet; benim, kardeşim, kızım Fatıma, oğlum ve benim ve kardeşimin oğulları olan vasilerin hakkında inmiştir: “Ancak ve ancak Allah, ey Ehl-i Beyt, sizden her çeşit pislîği, suçu gidermek ve sizi tam bir temizlikle tertemiz bir hale getirmek diler.” Onlar her türlü pislîk ve kirden uzaktırlar ve onlar masumdurlar.” Daha sonra Peygamber (s.a.a) elini Hüseyin’in (a.s) omzuna koyarak şöyle buyurdu: “Ümmetimin Mehdi’si, bunun evlatlarındandır. İmam oğlu İmam ve âlim oğlu âlim ve vasi oğlu vasisidir...” (Selim b. Gays’ın Kitabı, s. 429.)

¹¹¹ Mefatihü’l-Cinan, Camie Ziyareti, s. 548.

¹¹² Kuleynî, el-Kâfi, c. 1, s. 179.

¹¹³ Burhan ve akfî delil belli bir kişiyi tanıtmaz. “Cüz’î ne kazanandır, ne de kazanılan” cümlesi bu manaya gelmektedir.

İmam'ın her zamanda olması gerektiğini ispat eder. Aklî deliller, genel imameti yani her zaman masum bir insanın ve ilahî hüccetin yeryüzünde olması gerektiğini ortaya koyar. İmam Mehdi'nin (a.s) dünyaya geldiği ve yaşadığı konusundaki hadisler ve tarihi deliller ilk mukaddimeye eklendiğinde, bu zamanda yalnızca İmam Mehdi'nin (a.s) ilahî feyze vasıta olduğu ve şu anda da yaşadığı ortaya çıkacaktır.¹¹⁴

İki Delilin İncelenmesi

1- İmamın bütün zamanlarda oluşuna aklî delil:

a) Lütuf Burhanı: Nübüvvet ve imamet Allah'ın manevî bir feyzidir. Lütuf kaidesine göre daima bir nebi veya imam olmalıdır. Bu kaide, Müslümanların içinde hakkın eksenine olacak ve insanları hatadan koruyacak bir imamın olmasını gerektirmektedir.

İmam Sadık'ın (a.s) şu sözü belki de bu delile işaret etmektedir:

“Şüphe yok ki Allah (azze ve celle) yeryüzünü imamsız bırakmaktan daha yücedir.”¹¹⁵

Gaybette olan imamın faydalarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Allah'ın dinini genel manada korumak.¹¹⁶
- 2- Eğitilmeye hazır nefisleri eğitmek.
- 3- Dinin devamını sağlamak.
- 4- Yaşayan bir olgunun insanlara önder olması.

b) İlet-i Gaî (Son hedef) Burhanı: Kelam ilminde Allah'ın fiillerinde bir hedef ve amaç olduğu ispat olunmuştur. Zira Yüce Allah mutlak kemaldır, O'nda eksiklik yoktur. İlahi fiillerin neticesi yaratılmışlara dönmektedir. İnsanın var olmasındaki hedef, kâmil insandır. Yani insanı bir ağaca benzetsek, meyvesi kâmil insandır.

c) İmkân-ı Eşref Burhanı: Felsefede imkân-ı eşref kaidesi diye bir kaide vardır. Yani mümkün-ü eşref, varlık merhalelerinde düşük mümkünden daha önceliklidir.¹¹⁷ Varlık âleminin en şerefli insandır. Varlık, hayat, ilim, kudret, cemal vb. sıfatların, ilahî hüccet olan insan-ı kâmile ulaşmadan önce diğer insanlara ulaşmaları imkânsızdır.

d) Bütün Faziletlerin Mazharı Olma Burhanı: Allah'ın mutlak hüviyetine zuhur makamında vahdaniyet hükümleri galiptir ve vahdet-i zatîde tafsilatlı isimlere yer yoktur. Öte yandan âlemde görülen tafsilatlı mazharlar ve çokluk ahkâmı vahdete galip gelmektedir. İşte burada ilahî ferman, mutedil bir sureti gerektirmektedir. Bunun da nedeni, tafsilatlı isimler ve vahdet-i hakikiye yönünden hak için mazhar olması ve vahdet-i zatî ve kesret-i mümkünün birbirlerine galip gelmemeleri içindir. O mutedil suret insan-ı kâmindir.¹¹⁸

¹¹⁴ Ayetullah Hasanzade Âmulî, Nehcu'l-Velaye, s. 7-8.

¹¹⁵ Besairu'd-Derecat, s. 485, 10. Bâb, 3. Hadis.

¹¹⁶ Şerifu'l-Ulema, Keşfu'l-Gına, s. 148.

¹¹⁷ Nihayetu'l-Hikmet, s. 319-320.

¹¹⁸ Bkz. Temhidu'l-Kavaid, s. 172, Tahrir-i Temhidu'l-Kavaid, (Ayetullah Cevad Âmulî), s. 548-555.

Biz, şimdilik bu kadarla yetiniyoruz. Daha fazla bilgi için bu konuyu genişçe ele alan kitaplara başvurunuz.¹¹⁹

2- İmam Mehdi'nin (a.s) doğumunu ve yaşamını ispatlayan hadis ve tarihi deliller çoktur. Aşağıda buna bir kaç örnek getiriyoruz:

1- Ehl-i Sünnet'in bazı tanınmış isimleri, vaat edilmiş Mehdi'nin İmam Hasan Askerî'nin (a.s) oğlu olduğunu, h.k. 255 yılında Samerra'da dünyaya geldiğini, şu anda gaybette yaşadığını ve bir gün Allah'ın emriyle geleceğini kabul etmiş¹²⁰ ve bunları kitaplarında yazmışlardır.¹²¹

2- İmam Askerî (a.s), oğlu İmam Mehdi (a.s) dünyaya gelmeden önce Onun (a.s) veladetini haber vermişti. Örneğin İmam (a.s) halası Hâkime Hatun'a şöyle buyurdu: "On beş Şaban gecesi (on dördüncü günün akşamı) Nergis Hatun oğlum Mehdi'yi dünyaya getirecek."¹²²

Ahmed b. İshak diyor ki: İmam Ebu Muhammed Hasan Askerî'nin (a.s) şöyle dediğini duydum:

"Hamdolsun Allah'a ki canımı almadan halifem olan vaat edilmiş Mehdi'yi bana gösterdi. O edep, ahlak ve davranışta Peygamber'e (s.a.a) en çok benzeyendir. Allah onu bir süre gaybette tutacak, sonra zuhur edecek ve dünyayı adaletle dolduracaktır."¹²³

İmam Askerî (a.s), yine oğlunun veladetini yakın sahabelerine ve akrabalarına haber vermiştir.

Muhammed b. Ali b. Hamza şöyle diyor: İmam Askerî'nin (a.s) şöyle dediğini duydum:

"Allah'ın kullarına olan hücceti, imam ve benim halifem on beş Şaban 255 yılında şafak vakti dünyaya geldi."¹²⁴

Ahmed b. Hasan b. İshak Kummî diyor ki: İmam Mehdi (a.s) dünyaya geldiğinde İmam Askerî (a.s) bana şöyle bir mektup yazdı:

"Oğlum dünyaya geldi. Bunu kimseye söyleme; zira bunu ashabım ve yakınlarımdan başka kimseye söylemeyeceğim."¹²⁵

İbrahim b. İdris diyor ki: İmam Ebu Muhammed Askerî (a.s) bana bir koyun göndererek şöyle buyurdu:

¹¹⁹ Daha fazla bilgi için bkz. Ali Aşğar Rızvanî, *Mev'ud Şinasi*, s. 267-283.

¹²⁰ Araştırmacılar onlarca Ehl-i Sünnet âliminin İmam Mehdi'nin (a.s) doğduğunu kabul ettiklerini yazmışlardır.

¹²¹ Muhammed b. Talha, *Metalibu's-Sual'de*; İbn Sabbağ Malikî *Fusulu'l-Mühimme'de*, İbn Hacer Şafii *es-Savaiku'l-Mühimme'de* ve İbn Hallakan *Vefeyatu'l-A'yan'da* zikretmişlerdir.

¹²² *Muntehabu'l-Eser*, s. 398-399.

¹²³ *Biharu'l-Envar*, c. 51, s. 161 ve 379.

¹²⁴ a.g.e, s. 397.

¹²⁵ *İsbatu'l-Hudat*, c. 6, s. 436; *Dadgosteri Cihan*, s. 103.

“Bunu oğlum Mehdi için akika olarak kes, kendine ve ailene yedir.”¹²⁶

3- İmam Askerî (a.s), İmam Mehdi (a.s) dünyaya gelmeden önce onun doğacağını müjdelemiş, doğduktan sonra da yakın sahabelerine bunu haber vermenin yanı sıra Şii-lerin imanını artırmak ve mutmain etmek için oğlu Mehdi’yi (a.s) bazılarına göstermiştir.

Ahmed b. İshak diyor ki: İmam Askerî (a.s), üç yaşındaki çocuğu bana göstererek şöyle buyurdu:

“Ey Ahmed! Eğer Allah’ın ve İmamların yanında değerlin olmasaydı oğlumu sana göstermezdim. Bu çocuk Allah Resulüyle aynı isim ve künyededir. Bu o kimsedir ki yeryüzünü adaletle dolduracaktır.”¹²⁷

Muaviye b. Hekim, Muhammed b. Eyyüb, Muhammed b. Osman b. Said Amirî diyorlar ki:

“Biz kırk kişilik bir gurup İmam Hasan Askerî’nin (a.s) evinde toplanmıştık. İmam (a.s) oğlu İmam Mehdi’yi (a.s) bize göstererek şöyle buyurdu: Bu sizin imamınız ve benim halifemdir.”¹²⁸

Ali b. Bilal, Ahmed b. Hilal, Muhammed b. Muaviye b. Hâkim ve Hasan b. Eyyüb diyorlar ki: “Biz birkaç Şîî İmam Hasan Askerî’nin (a.s) evinde toplanmıştık. İmam’a (a.s) halifesi hakkında sorduk. İmam (a.s) biraz bekledikten sonra bir çocuğu bize gösterdi ve “*Benden sonra imamınız budur*” diye buyurdu.¹²⁹

Amr Ahvazî diyor ki: İmam Hasan Askerî (a.s) oğlunu bana göstererek buyurdu ki:

“Benden sonra bu oğlum sizin imamınızdır.”¹³⁰

İbrahim b. Muhammed diyor ki: (İmam) Askerî’nin evinde güzel bir çocuk gördüm, İmam’a: “Ey Allah Resulünün oğlu! Bu çocuk kimdir?” diye sordum. İmam (a.s) “*Benim çocuğum ve halifemdir.*” diye buyurdu.¹³¹

Yakup b. Menfus diyor ki: İmam Hasan Askerî’nin (a.s) huzuruna vardım ve kendilerine sonraki İmam ve Sahibu’l-Emiri sordum, buyurdu: “*Perdeyi kenara çek.*” Perdeyi çektiğimde beş yaşında bir çocuğun bize doğru geldiğini gördüm. Çocuk gelip İmam Askerî’nin (a.s) kucağına oturdu. İmam (a.s) “*Bu sizin imamınızdır*” diye buyurdu.¹³²

4- İmam Hasan Askerî’nin (a.s) müjdeleri ve Mehdi’yi (a.s) güvendiği insanlara göstermesinden sonra, artık Onu, şaşkınlıktan çıksınlar diye diğer Şii-lere tanıtmak bu görevilir insanların vazifesiydi.

¹²⁶ Biharu’l-Envar, c. 52, s. 22.

¹²⁷ a.g.e, c. 52, s. 23-24.

¹²⁸ Yenabiu’l-Meveddet, s. 460; Biharu’l-Envar, c. 52, s. 26.

¹²⁹ İsbatu’l-Hudat, c. 6, s. 311; Dadgosteri Cihan, s. 107.

¹³⁰ Yenabiu’l-Meveddet, s. 46.

¹³¹ Dadgosteri Cihan, s. 107.

¹³² Biharu’l-Envar, c. 52, s. 25.

İmam Cevad'ın (a.s) kızı Hâkime hatun, Osman b. Said Âmirî, Hasan b. Said Alevî, Abdullah b. Abbas Alevî, Hasan b. Munzur, Hamza b. Ebi'l-Feth, Muhammed b. Osman b. Said Amirî, Muaviye b. Hekim, Muhammed b. Muaviye b. Hekim, Muhammed b. Eyüp b. Nuh, Hasan b. Eyüp b. Nuh, Ali b. Bilal, Ahmed b. Hilal, Muhammed b. İsmail b. Musa b. Cafer, Yakup b. Menfus, Amr Ahvazî, Farslı hizmetçi, Ebu Ali b. Muttahhar, hizmetçi Ebi Nasr Tarık, Kâmil b. İbrahim, Ahmed b. İshak, Abdullah b. Mesturî, Abdullah b. Cafer Himyerî, Ali b. İbrahim Mehziyar, hizmetçi Ebu Ganim gibiler İmam Mehdi'nin (a.s) doğum haberini Şiilere ulaştırmaya çalışıyorlardı.

Hâkime Hatundan nakledilen şu rivayete dikkatinizi çekmek istiyoruz: İmam Hasan Askerî (a.s) birini peşime göndererek *“Bu akşam (Şaban'ın on dördünün akşamı) iftar için yanına gel, zira Allah bu gece hüccetini gönderecek.”* diye haber yolladı. Yanına gittiğimde *“Dünyaya gelecek olan kimdendir?”* diye sordum, *“Nergis'ten”* diye buyurdu. Dedim ki *“Nergis'te hamilelik alameti görünmüyor.”* Buyurdu *“Ne dediysen odur.”* Ben oturduğum sırada Nergis geldi. Ayakkabımı ayağımdan çıkardı ve *“Efendim, nasılsınız?”* diye sordu. Dedim ki: *“Siz benim ve ailemin efendisisiniz.”* O benim bu sözüme çok şaşırıldı ve rahatsız olarak *“Ne söylüyorsunuz.”* diye buyurdu. Dedim ki: *“Allah bu gece size öyle bir evlat verecek ki, O, dünyanın ve ahiretin efendisidir. Nergis benim bu sözümünden dolayı utandı. İftardan sonra yatsı namazını kıldım ve yatağıma gittim. Gece yarısından sonra uyandım ve gece namazını kıldım. Namazdan sonraki amelleri yerine getirdikten sonra uyudum. Sonra yine uyandım. Nergis'in de uyanık olduğunu gördüm. Gece namazı kılıyordu. Şafağın söküp sökmediğini anlamak için odadan dışarı çıktım. İlk şafağın söktüğünü ve Nergis'in uyuduğunu gördüm. Bu arada *“Neden Allah'ın hücceti doğmadı?”* diye içimden geçti. Birden İmam Askerî (a.s) yan odadan seslendi: *“Halacığım acele etme, vaat yakındır.”* Ben oturdum ve Kur'an okumaya başladım. Kur'an okuduğum sırada birden Nergis hatun acıyla uyandı. Ben aceleyle onun yanına gittim ve *“Bir şey hissediyor musun?”* diye sordum. *“Evet”* dedi. Ben, *“Allah'ın adını söyle. Bu, sana akşam söylediğim şeydir, endişelenme, sakın ol”* dedim. Bu arada onunla benim aramıza nurdan bir perde geldi. Çocuğun doğduğunu anladım. Nergis'in üstündeki örtüyü kaldırdığımda çocuğun secde halinde Allah'ı zikrettiğini gördüm.*

İmam Hasan Askerî (a.s) *“Hala, oğlumu benim yanına getir”* diye seslendi. Ben bebeği onun yanına götürdüm. İmam (a.s) onu kucağına aldı, bebeğin eline, gözüne ve bacaklarına elini sürdü. Sağ kulağına ezan, sol kulağına da kamet okudu ve *“Oğlum konuş”* diye buyurdu. Çocuk konuşmaya başladı ve şahadeteyni getirdi. Sonra İmam Ali'ye (a.s) ve diğer İmamlar'a (a.s) sırayla selam gönderdi. Sıra babasına gelince ona da selam verdi. Sonra İmam Askerî (a.s) bana şöyle buyurdu: *“Halacığım, çocuğu annesinin yanına götür, ona da selam versin sonra benim yanına getir.”* Çocuğu annesinin yanına götürdüm o da annesine selam verdi. Sonra İmam'ın (a.s) yanına götürdüm. İmam (a.s) *“Yedinci gün yanımıza gel”* diye buyurdu. Yedinci gün gittim, İmam (a.s) *“Halacığım, oğlumu getir.”* dedi. Bende götürdüm, ilk günkü gibi şahadeteyni söyledi ve İmamlara selam verdi. Sonra şu âyeti okudu:

“Bizse yeryüzünde zayıf bir hale getirilmesi istenenlere lütfetmeyi ve onları halka rehber kılmayı ve yeryüzüne onları miras bırakmayı dilemedeydik.”

Hâkime hatun şöyle devam ediyor: “Bu olaydan sonra İmam’ın (a.s) yanına gittim, perdeyi kenara çektim İmam Mehdi’yi (a.s) göremedim. Dedim ki: “Fedan olayım, İmam Mehdi’ye ne oldu?” Buyurdu ki: “*Halacığım! O, Hz. Musa gibi gizlide korunacaktır.*”¹³³

5- İmam Askerî’nin (a.s) şahadetinden sonra İmam Mehdi (a.s), keramet ve mucizelerle kendi imametini babasının (a.s) Şiilerine gösterdi ve hücceti onlara tamamladı.

Gaybet-i Suğranın başlangıcında, İmam Sadık’ın (a.s) zamanında böyle bir dönem için temeli atılan vekâlet sisteminin en önemli görevi Şiilerin şüphelerini gidermek ve onların gaip İmam’a ve dört naibe inanmalarını sağlamaktır. İmam’ın (a.s) naipleri ve vekilleri ondan (a.s) gelen mucize, keramet ve ilimlerle meşgul olmaya başladılar.

Keramet ve mucizeler bazı yerlerde İmam’ın (a.s) kendisinden, bazı yerlerde de naiplerinin aracılığıyla Şiilere gösteriliyordu. Böylece Şiilerin İmam Mehdi’ye (a.s) imanları, dört naibe de güvenleri olacaktı. Kerametler genellikle ilk naip olan Osman b. Said Amirî tarafından gerçekleştiriliyordu. Zira bu dönemde Şiiler şaşkınlık içindeydiler ve İmam Mehdi’nin (a.s) varlığını tam olarak anlayamamışlardı.

Seyyid b. Tavus şöyle yazar: İmam Mehdi’yi (a.s) İmam Hasan Askerî’nin (a.s) birçok ashabi görmüş ve kendisinden hadis ve şer’î hükümler rivayet etmişlerdir. Bunların yanı sıra İmam’ın (a.s) vekilleri vardı. Bu vekillerin isimleri ve nereli oldukları belliydi. Onlar mucize, keramet gösteriyor, zor meseleleri hallediyor, İmam’ın (a.s) ceddi Resulullah’tan (s.a.a) rivayet ettiği birçok gaybî haberleri naklediyorlardı.¹³⁴

Aşağıda bunun birkaç örneğini getiriyoruz:

1- Saad b. Eş’arî Kummî şöyle diyor: Hasan b. Nazr, Kum Şiileri arasında önemli bir yere sahipti. İmam Askerî’nin şahadetinden sonra şaşkınlık içinde idi. O, Ebu Saddam’ın da içinde olduğu bir gurupla yeni İmam’ın kim olduğunu araştırmaya başladı. Hasan b. Nazr, Ebu Saddam’ın yanına giderek “Bu yıl hacca gitmek istiyorum” dedi. Ebu Saddam ondan bu yıl gitmemesini istedi ama Hasan b. Nazr dedi ki: “Gördüğüm bir rüyadan dolayı içimde bir korku var, bu yüzden gitmeliyim.” Yola koyulmadan önce Ahmed b. Ali b. Hammad’a İmam’a ait malları İmam Askerî’nin (a.s) yerine geçecek İmam belli oluncaya kadar saklamasını söyledi. Sonra Bağdat’a gitti. Orada eline bir mektup geçti. Bu mektupla İmam Mehdi’nin (a.s) imametini ve Osman b. Said Amirî’nin vekâletine iman getirdi.

2- Muhammed b. İbrahim Mehziyar şöyle diyor: İmam Hasan’ın (a.s) şahadetinden sonra yerine kimin geçeceği konusunda şüpheye düşmüştüm. Babam, İmam’ın (a.s) vekili olduğu için yanında çok mal vardı. Babam beni de yanına alarak mallarla birlikte yola koyuldu. Babam yolda hastalandı. Mallar konusunda bana şöyle vasiyet etti: “Allah’tan kork ve bu malları sahibine ulaştır. Kim şu alameti söylese malları ona ver.” Sonra vefat

¹³³ Yenabiu’l-Mevdedet, s. 449-450.

¹³⁴ et-Taraif fi Marifeti Mezhebi’t-Tavaif, c. 1, s. 183-184; Zendegani-i Nevvab-ı Hass-ı İmam-ı Zaman (a.f), s. 93 ve 94.

etti. Birkaç gün Irak'ta kaldıktan sonra Osman b. Said'den taraf bana bir mektup geldi. O mektupta malların bütün özellikleri yazılıydı. Ve onları benden ve babamdan başka kimse bilmiyordu.¹³⁵

Muhammed b. İbrahim Mehziyar, bu keramet ve mucizeyle İmam Mehdi'nin (a.s) imametine ve Osman b. Said'in vekâletine iman getirdi.

3- Ahmed Dineverî Sırac diyor ki: İmam Hasan Askerî'nin (a.s) şahadetinden bir iki sene sonra hacca gitmek için Erdebil'den yola çıktım. Dinever'e geldim. Halk Hasan Askerî'nin (a.s) halifesi konusunda şaşkınlık içindeydi. Dinever halkı benim gelişime sevinmişlerdi. Şiiler on üç bin dinarı Samerra'ya götürüp İmam'ın hakkını halifesine vermem için bana vermek istediler. Dedim ki: "İmam'ın yerine kim geçecek henüz bende bilmiyorum." Dediler ki: "Biz sana güveniyoruz, ne zaman İmam'ın halifesini bulursan o zaman ver." Bende on üç bin dinarı alıp kendimle beraber götürdüm. Kirmanşah'ta Ahmed b. Hasan b. Hasan'la görüştim. O da bin dinar ve birkaç bohça parça verdi. Bağdat'ta İmam'ın (a.s) naibini arıyordum. Bana üç kişinin naiplik iddiasında bulunduğunu söylediler. Biri Baktanî idi. Onu imtihan etmek için yanına gittim. Ondan keramet istedim. Beni ikna edecek bir şeyi yoktu. Sonra ikincisi olan İshak Ahmer'in yanına gittim. Onu da hak üzere bulmadım. Üçüncüsü olan Ebu Cafer veya Osman b. Amirî'nin yanına gittim. Hal hatır sorduktan sonra dedim ki: "Yanımda halkın malları var, onları İmam Askerî'nin (a.s) halifesine vermek istiyorum ama şaşkınlık içindeyim, ne yapacağımı bilmiyorum." O dedi ki: "Samerra'ya İbnu'r-Rıza'nın (İmam Askerî) evine git. Orada İmam'ın (a.s) vekilini bulacaksın." Ben de Samerra'ya gittim. İmam'ın (a.s) kapıcısından kimin vekil olduğunu sordum. Kapıcı, biraz bekle, şimdi dışarı çıkacak, dedi. Biraz sonra biri geldi ve elimi tutup beni içeri götürdü. Hal hatır sorduktan sonra dedim ki: "Cebel bölgesinden bir miktar mal getirdim ama delil peşindeyim. Naipliğini ispat eden kimi bulursam malları ona teslim edeceğim. Bu sırada bana yemek getirdiler. Dedi ki: "Yemeğini ye ve istirahat et, sonra işine bakılır." Akşamdan biraz geçmişti ki o adam bana bir mektup verdi. Mektupta şunlar yazılıydı: "Ahmed b. Muhammed Dineverî! Kendinle beraber şu kadar para ve bohça getirdin. Çıkında şu kadar para var." Mektupta her şey ayrıntısına kadar yazılıydı. Örneğin: "Zırh yapan falan şahsın oğlunun çıkınında on altı dinarı var. Kirmanşah'tan ise filancıya ait bir çıkın var. Falan bohça da Ahmed b. Hasan Maderanî'ye aittir, onun kardeşi yün satıcısıdır..." Bu mektupla tüm şüphelerim giderildi. Anladım ki Osman b. Said Amirî İmam'ın (a.s) naibidir. İmam (a.s) bu mektupta malları Bağdat'a götürüp daha önce görüştüğüm şahsa teslim etmemi emretmişti.¹³⁶

4- Ali b. Esved şöyle diyor: Gaybet-i Suğranın başlangıcında yaşlı bir kadın bana bir parça verdi ve onu İmam'a (a.s) ulaşturmamı istedi. Ben onu diğer birçok parçayla birlikte getirdim. Bağdat'a gelip Osman b. Said'in yanına gittiğimde dedi ki: "Bütün malları Muhammed b. Abbas Kummi'ye ver." Ben yaşlı kadının verdiği parçanın dışında her

¹³⁵ a.g.e, s. 518, 5. hadis; Rical-i Keşşî, c. 2, s. 813.

¹³⁶ Biharul-Envar, c. 51, s. 300-302.

şeyi ona teslim ettim. Ama İmam'dan (a.s) onu da Osman b. Said'e teslim etmem için bir mesaj gelmişti.¹³⁷

5- İshak b. Yakup diyor ki: Osman b. Said'in şöyle dediğini duydum: Iraklı biri yanına geldi. İmam (a.s) için mal getirmişti. İmam (a.s) onu geri vererek şöyle buyurdu: "Amcanın oğluna olan dört yüz dirhemlik borcunu öde." Adam çok şaşırıldı. Malının hesabını yaptı, baktı gerçekten amcasının oğluna 400 dirhem borcu var. Onu malının içinden çıkardıktan sonra geriye kalanı İmam'a (a.s) verdi, İmam da kabul etti.¹³⁸

6- Muhammed b. Ali b. Şazan şöyle diyor: Yanımda halka ait çok mal vardı. İmam'a (a.s) vermek için kontrol ettiğimde 500 dirhemden 20 dirhem eksik olduğunu gördüm. O miktarı tamamlayıp İmam (a.s) naibi olan Osman b. Said'e bir mektupla birlikte yolladım. Ama mektupta bu konu hakkında bir şey yazmamıştım. O cevap olarak şöyle yazdı: 500 dirhem ulaştı, 20 dirhem senin kendi malındır.¹³⁹

Gaybet-i Suğranın başlangıcında gösterilen bu gibi keramet, mucizeler ve haberler sayesinde İmam Hasan Askerî'nin (a.s) Şiileri İmam Mehdi'nin (a.s) imametine ve Osman b. Said'in niyabetine inanmışlardı. Doğumun gizlide olması, İmam Mehdi'nin (a.s) gaybetinden dolayı Şiilerde oluşan şüphe ve şaşkınlık İmam'ın (a.s) kurduğu bu ekip sayesinde Gaybet-i Suğranın başlangıcında tamamen giderilmişti.

Şiiler, İmam Mehdi'nin (a.s) bu tür keramet ve gaybî ilimlerinden iki sonuca ulaşmışlardı. Biri, Peygamber'in (s.a.a) ve Ali'nin (a.s) çizdiği imametın asıl yolundan gittiklerini ve imametın İmam Hasan Askerî'den (a.s) İmam Mehdi'ye (a.s) geçtiğini ve Gaybet-i Suğra döneminde İmam Mehdi'nin (a.s) perde arkasından Şiileri idare ettiğini anlamışlardı.

Diğeri eskiden İmamların (a.s) zamanında faaliyet gösteren vekâlet sistemi Gaybet-i Suğra döneminde de devam ediyordu. Bu sistemin sorumluluğu İmam (a.s) tarafından Osman b. Said Amirî'ye verilmişti. Böylece Şiiler hem İmam Mehdi'nin (a.s) imam olduğuna, hem de Osman b. Said'in özel naip olduğuna inanmışlardı.

Osman b. Said Amirî vefat ettikten sonra İmam Mehdi'nin (a.s) emriyle oğlu Muhammed b. Osman naiplik görevini üstlendi. Ancak bazı Şiiler Muhammed b. Osman'ın naipliğinde şüphe ettiler. İmam Mehdi (a.s) ona bazı keramet ve mucizeler vererek bu sorunu da halletti. Birkaç makam sevdalısının dışında kimse Muhammed'e muhalefet etmedi. Onlar yalan yere niyabet iddiasında bulundular. Muhammed b. Osman keramet ve mucizelerle onların iddialarını çürüttü. Şiiler bunları görünce Muhammed b. Osman'ın hakkaniyetini daha iyi anladılar.¹⁴⁰ Daha sonra Hüseyin b. Ruh'un zamanında da bazı önemli kimseler muhalefet ettiler. Ama ondan da keramet ve mucizeler gördükten sonra muhalefetten vazgeçip özürde bulundular.¹⁴¹

¹³⁷ a.g.e, s. 335.

¹³⁸ a.g.e, s. 326.

¹³⁹ Kuleynî, el-Kâfi, c. 1, s. 523-524.

¹⁴⁰ Biharu'l-Envar, c. 51, s. 316 ve 336; Kemalu'd-Din, s. 398.

¹⁴¹ Casim Hüseyinî, Tarih-i Siyasi-i Gaybet-i İmam-ı Devazdehum, s. 197.

Hüseyin b. Ruh'tan sonra Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semurî naip oldu. Gaybet-i Suğrada son yazılan mektup başka bir keramet sayılıyordu. İmam Mehdi (a.s), hicrî 329 yılı Şaban ayının dokuzunda bir mektup yazarak Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semurî'ye şöyle buyurdu: "Altı gün sonra öleceksin. Vekâlet işini bir düzene koy ve halkın mallarını kendilerine ver. Bundan sonra özel naiplik dönemi bitmiştir." Ravi diyor ki: "Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semurî'nin yanına gittim. O bu mektubu bana gösterdi. Söylenen günde yanına gittim, onu can vermek üzereyken gördüm."¹⁴²

İmam-ı Zaman'ın (a.s) Ömrünün Uzun Olması

Uzun ömürlü olma yaşama ait konulardan biridir. Yaşamın hakikat ve niteliği insan için meçhuldür. İnsan belki de hiçbir zaman bunun sırrını çözemeyecektir. Yaşlılık eğer insan yaşamına arız oluyorsa veya onu canlı bir varlığa arız olan doğanın bir kanunu olarak görüyorsak ve zaman geçtikçe her canlı varlığı bozulmaya ve ölmeye götürüyorsa böyle bir olay değişken ve geciktirilmesi mümkün olan bir şeydir. Bu yüzden bilim yaşlılığı geciktirmek için önemli ilerlemeler kaydetmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru bilimsel gelişmeler neticesinde uzun yaşamaya olan ümitler artmıştır. Belki de yakın gelecekte bu tatlı rüya gerçek olacaktır. İmam Mehdi'nin (a.s) ömrünün uzun olması hakkında şaşılacak herhangi bir şey yoktur. Çünkü bilimsel açıdan böyle bir şeyin gerçekleşmesi mümkündür. Allah'ın hücceti de ilahî ilmiyle, doğal ve bilimsel yollarla uzun süre yaşayabilir, yaşlılığını geciktirebilir.

Öte yandan kısa yaşamayı genel bir kanun olarak kabul etsek bile, her şeyin istisnası olduğu da bilinen ve inkâr edilmeyen bir gerçektir. Doğada bunun örneği çok görülmektedir. Uzun ömürlü bitkiler, ağaçlar ve hayvanlar vardır. İnsanların içinde de adaleti icra edecek, zulmün ve zalimlerin kökünü kazıyacak olan Allah'ın hüccetinin uzun yaşamasının bir istisna olduğunu kabul etsek, doğanın kanununu onun karşısında değişken ve Onu, Allah'ın iradesi gereği tabiatın ve sebeplerin ötesinde biri olarak görsek ne sakıncası var? Böyle bir şey genel olmasa bile mümkün olan bir şeydir. Allâme Tabatabâî'nin dediği gibi "Gaip İmamın yaşamını doğaüstü bir olay olarak kabul etmek mümkündür. Zira doğa ötesi olayların olması imkânsız şeylerden değildir. Bilim, metafizik bir olayı reddedemez. Zira sebepler yalnızca bizim bildiğimiz sebeplerle sınırlı değildir. Bilmediğimiz, etkilerini görmediğimiz, anlamadığımız birçok sebepler de vardır. Bu yüzden bazı insanların da çok uzun süre yaşamaları, bin yıl hatta binlerce yıl yaşayabilmeleri için bazı sebepler olabilir."¹⁴³

Ayrıca, tarihte uzun ömürlü yaşayan insanlarda vardır. Hz. Nuh (a.s) onların ispatlanmış olanlarından biridir. Kur'ân, Onun (a.s), 950 yıl peygamberlik yaptığını buyuruyor.¹⁴⁴ Ömrü de mutlaka bundan fazla idi. Hz. Hızır (a.s) ömrü uzun olanlardan bir diğerridir.¹⁴⁵ Dolayısıyla İmam Mehdi'nin (a.s) ömrünün uzun olması imkânsız olmadığı gibi akla da aykırı değildir.

¹⁴² Kemalu'd-Din, s. 516; Biharu'l-Envar, c. 51, s. 361.

¹⁴³ Allâme Tabatabâî, Şia der İslâm, s. 151.

¹⁴⁴ Ankebut, 14.

¹⁴⁵ Kemalu'd-Din, c. 2, s. 385. Mecelle-i Havza, no: 70-71, Bakiyetullahi'l-A'zam özel sayısı, s. 46.

Hz. Mehdi'nin Zuhurunu Bekleyenler

İntizar-ı ferec, intizar ve ferec kelimelerinden oluşmuştur.

“İntizar” lugatte korumak, gözü yolda olmak ve endişe manalarına gelmektedir.¹⁴⁶ Hazır bulunma haline denir. Zıt anlamlısı ümitsizliktir. “Ferec” ise dert, keder ve sıkıntılardan kurtulmaya denir.¹⁴⁷

İntizar-ı ferec, Kelam ilminde hak, barış ve adaletin batıl güçlere karşı başarıya ulaşmasının son arzu ve ümidi, vadedilmiş Mehdi'nin (a.f) eliyle İslami imanın bütün dünyada yayılması, insani değerlerin her yönlü ve tam olarak yerleşmesi, bütün âlemde medine-i fazile ve ideal tevhidî toplumun kurulması manasına gelmektedir. İntizar yalnızca bir ümit ve bir arzu değildir. Bu intizarın arkasında amel de vardır.

İntizar-ı ferec kavramında iki yön vardır. Biri bütün varlık âleminden zulüm, şirk ve fesadı kaldırmak yönü, diğeri de tevhide dayalı küresel bir toplum oluşturmak ve adaleti sağlamak yönüdür.

İntizar-ı Ferec'in Önemi

Hadislerde intizar-ı ferece özel bir önem verilmiş, intizarın faziletine, bekleyenin görevlerine, intizarın faydalarına ve onun doğru manasına değinilmiştir. Söz konusu hadislerden birkaçını aşağıda getiriyoruz:

Resulullah (s.a.a) buyuruyor:

“İntizar-ı ferec ibadettir.”¹⁴⁸

İmam Ali (a.s) buyuruyor:

“Allah'ın en sevdiği amel intizar-ı ferec'dir.”¹⁴⁹

İmam Cevad (a.s) şöyle buyuruyor:

“Şialarımızın en üstün ameli intizar-ı ferec'dir.”¹⁵⁰

Bekleyenler

Birçok dinde, her ne kadar kim olduğu ve adının ne olduğu konusunda görüş birliği olmasa da ahir zamanda zuhur edecek ve dünyayı adaletle dolduracak bir ahir zaman kurtarıcısı inancı vardır.

¹⁴⁶ Tacu'l-Arus, c. 7, s. 539.

¹⁴⁷ Ragıb İsfahanî, Müfredat-ı Elfazi'l-Kur'an, s. 628, Safvan Ahmed Davudî'nin tahkiki, 1. Baskı, Daru's-Şamiye, Beyrut, h.k. 1413.

¹⁴⁸ Biharü'l-Envar, c. 52, s. 122, Şeyh Tüsi'nin Emali adlı eserinden alınmıştır.

¹⁴⁹ Şeyh Saduk, Men La Yehduruhu'l-Fakih, c. 4, s. 381, İntizarat-ı Camiay-ı Müderrisin, Kum, h.k. 1413.

¹⁵⁰ Şeyh Saduk, Kemalu'd-Din, c. 2, s. 377, Daru'l-Kutubi'l-İsmailiyye, Kum, h.k. 1395.

İslam dininde bütün Müslümanlar, Peygamberimiz'in (s.a.a) zamanından günümüze kadar Resulullah'ın öğretileri sayesinde ahir zaman kurtarıcısına inanmakta ve Onun, Peygamber'in soyundan geldiğini ve Peygamber'in adını taşıdığını kabul etmekte. Ama bazı konularda aralarında ihtilaf vardır. Örneğin Şia, O'nun hicri üçüncü asırda dünyaya geldiğine ama bir süre sonra gaybete çekildiğine inanırken, Ehl-i Sünnet'in çoğu O'nun dünyaya gelmediği ve ahir zamanda dünyaya geleceği görüşündeler.

Bütün peygamberler, vasiler ve ilahi velilerin hedefi adaleti dünyaya yerleştirmek, küresel tevhidî sistemi ve ilahi kanunlarla yönetilen bir dünya düzeni kurmaktır. Öyle bir düzen ki, insanı dünya ve ahiret saadetine götürmelidir. Böyle bir düzen bütün peygamberler ve vasilerinin arzusu olmuş ve bunun için mücadele vermişlerdir. Bu ilahi insanların tümü hep böyle bir an için gün sayarak onu bekleyenlerden olmuşlardır.

İmam Sâdık'ın (a.s) ashabından biri "Biz sizin zamanınızda olduğumuz halde neden bugünden zuhur zamanında Hz. Kaim'in (a.s) ashabından olmayı isteyelim?" diye sorduğunda İmam (a.s) şöyle buyurdu:

"Subhanallah! Aziz ve Celil olan Allah'ın hakkı ortaya çıkarıp, adaleti her yerde göstermesini, insanların durumunun düzelmesini, dağınık kalplerin birbirine yaklaşmasını, Allah'a karşı yeryüzünde günah işlenmemesini, ilahi hükümlerin uygulanmasını, haklının hakkına kavuşmasını... istemez misiniz?"¹⁵¹

Bu hadis-i şeriften, hakkın batıl karşısında ulaşacağı son zaferi ve küresel ilahi hükümetin kurulmasını arzulayan herkesin Mehdi-i Mev'ud'un zuhurunu bekleyenlerden olacağı anlaşılmaktadır. Yine İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor: "Ben o günü görsem kendimi Ona hizmet etmeye hazırım."¹⁵²

Fereci bekleyenlerden biri İmam Mehdi'nin (a.s) kendileridir. Zira birincisi, rivayetlerimizde intizar (beklemek) en üstün ibadet olarak sayılmıştır. Buna göre O mübarek insanın en üstün ibadetten gafil ve mahrum olduğu düşünülemez, hatta böyle bir şey imkânsızdır. İkincisi, ferec kelimesinin geçtiği rivayetlerde bir tek müminlerin fereci zikredilmemiştir. İmam-ı Zaman'ın da fereci söz konusudur. Yani İmam-ı Zaman da kendi işlerinin fecrecini beklemektedir.

Dolayısıyla Hz. Veliyy-i Asr'ın (a.s) kendisi de dünyaya tevhidî düzenin gelmesini, adaletin bütün varlık âlemini kapsamasını, zulmün kökünün kazınmasını ve bütün varlıkların nihai kemale ulaşmasını istemektedir. Hz. Kaim'in kendileri de Allah Teâlâ'nın izniyle zuhur etmeyi ve muvahhidlerin arzusunu yerine getirmeyi bekleyenlerdendir.

Hz. Mehdi'nin Gaybet Döneminde Vazifemiz

Gaybet dönemindeki vazifelerimiz, Masum İmam'ın (a.s) hazır olduğu dönemdeki vazifelerle aynıdır. Biz İmam'ı (a.s) her ne kadar görmesek de, O bizim amellerimizi

¹⁵¹ Kemalu'd-Din, c. 2, s. 646.

¹⁵² Muhammed bin İbrahim Numanî, el-Gaybet, s. 273, Mektebetu's-Saduk, Tahran, h.k. 1397.

görmektedir. Dolayısıyla Kur'an'ın, Resulullah'ın (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamlarının (a.s) bir Müslüman için belirledikleri vazifelerin tümü, gaybet döneminde yaşayan bizler için de geçerlidir. Bu vazifeleri kısaca şöyle özetleyebiliriz: Şiilerin gaybet dönemindeki en büyük vazifesi fereci¹⁵³ ve İmam Mehdi'nin (a.f) küresel devletinin zuhurunu beklemektir. Ancak fereci beklemek bir slogan değil bir kültür ve görevler bütünü olduğundan gerçek manada mevlasını ve imamını bekleyen kimse bu görevleri amelinde gösterir. Söz konusu görevlerden bazıları şunlardır:

1- Dini iyice tanımak ve anlamak. Yani bekleyen kimse, akaid, ahlak, ahkâm gibi alanlarda, İslami düşüncesine çeki düzen vermeli, ruhsal durumunu ve içindeki imanını güçlendirmelidir.

2- İmam-ı Zaman'ı (a.f) daha çok tanımak ve hakkında bilgi edinmek için araştırma yapmak.

3- Kur'an'a ve Ehl-i Beyt'in (a.s) kültürüne tam olarak uymak. Ehl-i Beyt (a.s) Resul-i Ekrem'e (s.a.a) en yakın ve dinin hakikatlerini en iyi bilen kimselerdir.

4- İmam-ı Zaman'ın (a.s) hak naiplerine (taklit mercilerine, özellikle veliyy-i fakihe) itaat etmek ve onlarla beraber zuhurun ortamını hazırlamak.

5- Diğer Müslümanlarla, özellikle İmam'ı gerçek manada bekleyenler ve Ona bağlı olanlarla birlik içinde olmak.

6- Halka dini gerçekleri anlatmak, hurafeler, şüpheler ve bozuk inançlara karşı koyarak için fikir ve kültür açısından kendini yetiştirmek.

7- İmam'ın (a.s) kıyamına ve inkılabına ümitli olmak, başkalarına ümit vermek ve bütün işlerin düzeleceği konusundaki ümidi canlı tutmak.

8- Takvalı olmak, kendini Allah'ın huzurunda görmek, günahı terketmek ve toplumdaki günah bataklığını kurutmak.

9- Gece gündüz İmam-ı Asr'a (a.f) kalben yönelmek, Onun amellerimizi gördüğünü bilmek ve İmam'ı örnek almak.

10- İmam'la (a.f) büyüklerin tavsiye ettiği dualarla, özellikle Nudbe duası, Ziyaret-i Âl-i Yasin, Ahd duası, Ferec duası gibi güzel dualarla irtibat kurmak.

11- Zorluklara, yalanlamalara ve diğer bütün sıkıntılara karşı sabretmek, hakka ve sabra tavsiye etmek ve düşman karşısında mücadeleci olmak.

12- Hadisler, kerametler, menkıbeler, gerçek faziletleri anlatarak ve bir rahmet İmanı olarak Onun insanlara olan inayetlerini söyleyerek halkın gönlüne İmam-ı Asr'ın (a.f) sevgisini yerleştirmek.

13- İslami ilkeleri takviye etmek ve yüceltmek; hacca ve umreye gitmek, dini bilgileri artırmak amacıyla toplantılar yapmak.

14- İmam'a (a.s) sevgi ve muhabbet beslemek, hayır ve sevap işler yaparak özellikle Onun tarafından umumun faydalanacağı binalar yapmak, fakirleri doyurmak, Onun

¹⁵³ Kemalu'd-Din, c. 1, s. 287, 6. Hadis. Emiru'l-Muminin (a.s) Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor: "En üstün ibadet fereci beklemektir."

selametliği için sadaka vermek veya sevapları ona hediye etmek. Bu şekilde Ona yaklaşma isteğini ortaya koymuş oluruz.

15- Küresel adil hükümetin kurulma ortamını hazırlamak, adaleti uygulamak ve zulmün kökünü kazımak için mücadele vermek.

16- İç ve dış şeytanların din, kültür, milliyet ve vatana nüfuz etmelerini engellemek, İmamın düşmanlarından beri olmak, sevgi ve nefrette ihlaslı olmak.

17- Din kardeşlerinin haklarına saygılı olmak, gerçek Şialara yardım etmek ve onları savunmak.

Bütün bunlar gaybet dönemindeki vazifelerimizden bazılarıdır.

Hz. Mehdi'nin (a.f) Şehadeti

Kur'an **"Her nefis ölümü tadacaktır"**¹⁵⁴ diye buyurmaktadır. Tüm yaratıklar hakkında ilahi bir sünneti beyan eden bu âyet esasınca İmam-ı Zaman (a.s) da dünya adaletini sağladıktan ve dünya devletini kurduktan sonra bu dünyadan geçecektir. Mehdi, tabii bir ölümle mi yoksa şehadet ile mi dünyadan geçecektir? Bir gurup rivayetten istifade edildiği üzere İmam tabii bir ölümle dünyadan geçecektir.

Aşağıdaki rivayetler bu kabildendir:

1. Ümmü Seleme Peygamber'den (s.a.a) şöyle nakletmektedir:

"Mehdi benim hanedanımdan ve Fatma'nın evlatlarından. O, halk arasında Peygamberin sünnetiyle amel edecek, yedi yıl kalacak, sonra dünyadan geçecek ve Müslümanlar kendisinin namazını kılacaklardır."¹⁵⁵

2. **"Sonra onlara karşı size tekrar egemenlik verdik"**¹⁵⁶ âyet-i kerimesinin tefsiri hakkında belirtilen bir rivayette İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"(Burada) İmam Hüseyin (a.s) ile yetmiş yareninin (ricat ederek) gelmesi kastedilmektedir. İki taraflı sarı miğferler takmış şahıslar halka Hüseyin'in döndüğünü ilan edecektir. Müminler onun hakkında hiçbir şek ve şüphe etmeyecek ve onun deccal ve şeytan olmadığını bileceklerdir. O, sizin aranızda hal ile hükmedecek hüccettir. Onun İmam Hüseyin (a.s) olduğuna yönelik Şiilerimizin gönüllerinde marifet pekişince, Hz. Mehdi vefat edecektir. Onu yıkayacak, kefenleyecek, tahnit edecek ve toprağa gömecek şahıs da Hüseyin olacaktır. İmam ve vasi dışında hiç kimse vasinin (kefen ve defin) işlerini üstlenemez."¹⁵⁷

3. Bir başka rivayette de dünyaya ilk ricat edecek şahıs kimdir diye sorulan bir sorunun cevabında İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

¹⁵⁴ Âl-i İmran, 185.

¹⁵⁵ Allâme Meclîsî, Biharü'l-Envar, c. 51, s. 104, h. 39.

¹⁵⁶ İsra, 6.

¹⁵⁷ Kuleynî, el-Kafi, c. 8, s. 250; aynı şekilde bkz. Biharü'l-Envar, c. 53, s. 94, h. 103.

Hz. Mehdi'den (a.f) sonra ricat gerçekleşecektir. Ricat, İmam-ı Zaman'ın zuhurundan sonra bazı kimselerin ve bu cümleden olmak üzere imamların dirilmesi manasındadır. Rivayetlerde Hz. İsa gibi bazı peygamberlerin, İmam Hüseyin (a.s) gibi bazı imamların, Selman-ı Farisi, Mikdad, Cabir b. Abdullah Ensari, Malik Eşter ve Mufazzal gibi Resulullah ve imamların bazı sahabelerinin ricat edeceği belirtilmiştir.

“Kıyam edecek Mehdi'nin ardından İmam Hüseyin (a.s) dönecektir ... Hüseyin (a.s), kendisiyle birlikte şehid olmuş yarenleriyle birlikte gelecek ve tıpkı Musa bin İmran'a eşlik etmek için gönderildikleri gibi, yetmiş peygamber kendisine eşlik edecektir. Mehdi (a.s) yüzüğünü ona verecektir. O halde Hüseyin (a.s) Mehdi'nin (a.s) gusül, kefen ve tahnit işlerini üstlenecek ve kendisini toprağa gömecek kimsedir.”¹⁵⁸

Diğer bir gurup rivayetten de onun şehadete ereceği anlaşılmaktadır:

1. İmam Hasan Mücteba'dan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

“Allah'a yemin olsun ki, bu işi (imamet) Ali ve Fatma'nın on iki evladının ele alacağına ve hepimizin zehirleneceği veya öldürüleceğine dair Allah Resülü bizim ile ahitlemiştir.”¹⁵⁹

2. İmam Sâdık (a.s) da bu konu hakkında şöyle buyurmaktadır:

“Allah'a yemin olsun ki bizden öldürülmeyen ve şahadete ermeyen hiç kimse yoktur.”¹⁶⁰

¹⁵⁸ Biharü'l-Envar, c. 53, s. 103, h. 130.

¹⁵⁹ Biharü'l-Envar, c. 27, s. 217, h. 19.

¹⁶⁰ a.g.e., 209, h. 7.

3. İmam Rıza'dan (a.s) da aynı atrzda hadis nakledilmiştir.¹⁶¹

Bu iki gurup rivayet göz önünde bulundurulduğunda İmam Mehdi'nin (a.f) vefatı hakkında açık ve kesin bir görüş dile getirmek zor görünmektedir. Ama şehadet ile ölüm arasındaki ilişki türünün mutlak genel ve has olması; yani ölümün tabii ölme ve şehadeti kapsaması ve şahadetin de bir tür ölüm olması ve onun dışında olmaması hasebiyle, birinci gurup rivayetler şehadet olarak yorumlanabilir ve görünüşteki çelişki giderilebilir. Çünkü birinci gurup rivayetler ölüm hususunu bildirme sadedindedir, ölümün niteliğini bildirme sadedinde değildir. Eğer İmam Mehdi'nin şehadete ereceği farzı kabul edilirse o zaman onun katili kimdir? *İlzamu'n-Nasib* kitabında bazı âlimlerden nakledilen bir takım tabirler esasınca İmamın katili şöyle tanıtılmıştır: "Mehdi'nin (yönetimdeki) yetmiş yılı sona erince ölüm kendisine yaklaşacaktır. "Beni Temim"den "Saide" adında erkekler gibi sakalı olan bir kadın, İmam yoldan geçerken bir ev üzerinden kendisine bir taş atacak ve onu öldürecektir. Mehdi vefat ettikten sonra İmam Hüseyin (a.s) onu toprağa gömmeye işini üstlenecektir."¹⁶²

Şehid Muhammed Sadık Sadr bu sözü değişik şekillerde eleştirmiş ve eksikliklerini dile getirmiştir.¹⁶³ Bu cümleden olmak üzere şöyle yazmıştır: Bu metin esasen konuyu (Mehdi'nin şehadeti) ispat edebilme kabiliyetinde değildir. Zira rivayet Ehlibeyt İmamlarından nakledilmemiştir, aksine tanımadığımız bazı âlimlerden nakledilmiştir. Hatta bu metin –göründüğü kadarıyla- bazı rivayetlerin içeriğine işaret etse de ne senedi ve ne de hangi imamdan nakledildiği belli olmayan mürsel bir rivayete dönüşmektedir. Buna ek olarak, belirtilen rivayetlerin senedi genellikle zayıf, içerikleri zihinden uzak ve hiçbir şeyi ispatlayamayacak türdendir.¹⁶⁴

Hz. Mehdi'den (a.f) sonra ricat gerçekleşecektir. Ricat, İmam-ı Zaman'ın zuhurundan sonra bazı kimselerin ve bu cümleden olmak üzere imamların dirilmesi manasındadır. Rivayetlerde Hz. İsa gibi bazı peygamberlerin, İmam Hüseyin (a.s) gibi bazı imamların, Selman-ı Farisi, Mikdad, Cabir b. Abdullah Ensari, Malik Eşter ve Mufazzal gibi Resulullah ve imamların bazı sahabelerinin ricat edeceği belirtilmiştir. Ricat inancı Şiiilerin akidelerinden olup hakkında birçok rivayet zikredilmiştir. Hatta Allâme Meclisî gibi bazıları bu rivayetlerin tevatür¹⁶⁵ düzeyinde olduğuna inanmaktadır.¹⁶⁶

¹⁶¹ a.g.e., 214, h. 16.

¹⁶² Yezdi, Hairy Ali, *İlzamu'n-Nasib fi İsbati'lHücceti'l-Gaib*, c. 2, s. 167.

¹⁶³ Seyyid Muhammed Sadık Sadr, *Tarih-i ma Ba'd ez Zuhur*, s. 881-883.

¹⁶⁴ Ber Gerefte ez Mahname-i Mevud, no. 83.

¹⁶⁵ Hadis ilminde rivayetler üç kısma ayrılmaktadır: a) Mütevatir Hadisler: Birçok grubun naklettiği ve bu rivayet masumun sözüdür diye bizde yakın uyandıran rivayetlere denir. b) Mustafiz Rivayetler: İtibar ve değer olarak mütevatir hadislerin derecesinde olmayan ama itibarı haber-i vahitten fazla olan rivayetlere denir. c) Haber-i Vahit: Az bir grubun naklettiği ve rivayet değeri açısından önceki iki kısımdan daha düşük olan rivayetlere denir.

¹⁶⁶ Biharul-Envar, c. 23, s. 359.